

Vodič za izvoz **održivog** **tekstila** u Evropsku uniju

Sadržaj

Uvod	3
EU Zeleni dogovor.....	4
Objašnjenje zakonodavstva EU	
1. Uredba o ekodizajnu za održive proizvode (ESPR).....	5
2. Digitalni pasoš proizvoda (DPP).....	10
Dodatak: Alati i platforme za usklađenost sa DPP	15
3. Produžena odgovornost proizvođača (EPR).....	16
4. Uredba Evropske unije o krčenju šuma (EUDR).....	21
Dodatak: Alati za usklađenost sa EUDR uredbom	26
5. Ekološki otisak proizvoda (PEF).....	28
Dodatak: Definicije PEF-a i alati za implementaciju	33
6. Direktiva o izveštavanju o korporativnoj održivosti (CSRD).....	35
7. Direktiva EU o dužnoj pažnji za održivo poslovanje (CSDDD).....	41
8. Ostali zakoni: zapaljivost, hemikalije (REACH), radna odeća	45
Vodič za održivi marketing	49
Zaključak.....	50
Reference	51
Odricanje od odgovornosti.....	58

Uvod

Evropska unija prolazi kroz veliku transformaciju ka cirkularnoj i klimatski neutralnoj ekonomiji. U tom kontekstu, sektor tekstila i odeće je pod sve većim regulatornim i tržišnim pritiskom da smanji svoj ekološki i društveni uticaj u celom lancu vrednosti. Za kompanije koje izvoze u EU, ova promena nije samo izazov već i jasan signal: održivost više nije opcionalna; ona je uslov za pristup tržištu i dugoročnu konkurentnost.

Ovaj Vodič je osmišljen tako da pomogne proizvođačima i izvoznicima tekstila u Republici Srbiji da razumeju šta nova EU regulativa znači u praksi. Ona opisuje glavne regulatorne okvire uvedene u okviru Evropskog zelenog dogovora (eng. EU Green Deal), uključujući: Uredbu o ekodizajnu, kao i šira pravila o korporativnoj održivosti, lancima snabdevanja i izveštavanju.

Vodič je više od pregleda propisa. Njegov cilj je da osnaži kompanije znanjem potrebnim za sprovođenje praksi održivosti koje su i u skladu sa propisima i komercijalno korisne. Izvoznici koji se proaktivno prilagode ovim promenama ne samo da će izbeći rizik od isključenja sa tržišta ili kazni, već će poboljšati i svoje pozicioniranje u globalnim lancima snabdevanja, privući kupce svesne održivosti i povećati kredibilitet svog brenda.

Uz pomoć ovog pregleda, kompanije mogu ojačati svoje interne kapacitete kako bi ispunile nova tržišna očekivanja i iskoristile nove mogućnosti na tržištu EU koje se stalno razvija.

Bez obzira da li ste mali, srednji ili veliki dobavljač ili proizvođač, ovaj Vodič služi kao vaša polazna tačka za snalaženje u zahtevnijoj, ali u krajnjoj liniji otpornijoj i odgovornijoj tekstilnoj industriji.

Da bismo u potpunosti razumeli ove regulatorne promene, neophodno je da započnemo sa sveobuhvatnim okvirom koji ih pokreće--Evropskim zelenim dogovorom. Kao strateški plan Evropske unije ka klimatskoj neutralnosti do 2050. godine, Zeleni dogovor je osnova skoro svih usvojenih i planiranih zakona o održivosti, uključujući i one koji direktno utiču na izvoznike tekstila.

EU Zeleni dogovor

Temelj politike održivosti EU

EU Zeleni dogovor predstavlja dugoročnu stratešku viziju Evropske unije da postane prvi klimatski neutralan kontinent na svetu do 2050. godine. On služi kao osnova za skoro sve prethodne i predstojeće zakone o održivosti, sa ciljem da odvoji ekonomski rast od iscrpljivanja resursa, obnovi biodiverzitet i obezbedi pravednu tranziciju za preduzeća i društvo u svim sektorima.

Za industriju tekstila i odeće, Zeleni dogovor predstavlja fundamentalnu promenu u načinu na koji se proizvodi dizajniraju, proizvode, koriste i ponovo koriste. Ne radi se samo o zaštiti životne sredine, već i o povećanju transparentnosti, poboljšanju društvene odgovornosti i stvaranju dugoročne ekonomske otpornosti.

EU Zeleni dogovor navodi ključne ciljeve za tekstilni sektor, uključujući:

- Promovisanje cirkularnog dizajna - Tekstil treba da bude izdržljiviji, lakši za popravku i reciklažu.
- Smanjenje uticaja na životnu sredinu - Proizvodni procesi moraju postati efikasniji u pogledu resursa i energije, sa manje emisija i manje otpada.
- Povećanje transparentnosti - Od kompanija se očekuje da dele više informacija o poreklu materijala, metodama proizvodnje i uticajima na životnu sredinu.
- Jačanje odgovornosti u lancu snabdevanja - Od preduzeća se zahteva da identifikuju i reše ekološke i društvene rizike u svim svojim lancima vrednosti.

- Poboljšanje odgovornosti - Postoji sve veći pritisak na kompanije da izveštavaju o svojim naporima i učinku u oblasti održivosti na strukturiran i pouzdan način.

Ovakva politika zahteva duboku transformaciju u načinu na koji kompanije posluju, dizajniraju svoje proizvode i upravljaju odnosima u delokupnom lancu vrednosti. Za izvoznike van Evropske unije, kao što je Srbija, razumevanje i reagovanje na ovu promenu je neophodno ne samo za održavanje pristupa tržištu EU, već i za povećanje konkurentnosti u brzo razvijajućoj globalnoj industriji.

Uredba o ekodizajnu za održive proizvode (ESPR)

Uredba o ekodizajnu za održive proizvode (ESPR)

Novi standardi za održive proizvode u EU

Šta je?

Uredba o ekodizajnu za održive proizvode (ESPR) predstavlja vodeći okvir Evropske unije za poboljšanje ekološke održivosti proizvoda tokom njihovog životnog ciklusa. Primenjuje se na većinu kategorija fizičke robe, uključujući tekstil i obuću, i postavlja zahteve za performanse proizvoda, transparentnost informacija i cirkularnost.

ESPR pruža pravni osnov EU da uspostavi zahteve specifične za proizvode usmerene na poboljšanje održivosti, omogućavanje cirkularnosti i obezbeđivanje pravičnosti na tržištu. On ovlašćuje Evropsku komisiju da usvoji delegirane i implementacione akte koji definišu

minimalne kriterijume za sve grupe proizvoda. Uredba povezuje dizajn, podatke, sprovođenje i nadzor tržišta u okviru jedinstvenog, harmonizovanog okvira.

ESPR uvodi nekoliko ključnih obaveza:

- Minimalni zahtevi za proizvod, kako u pogledu performansi, tako i u pogledu informacija (npr. ekološki otisak, sadržaj materijala).
- Uvođenje digitalnog pasoša proizvoda (DPP) radi omogućavanja praćenja i transparentnosti u celom lancu vrednosti. Više detalja o metodologiji DPP-a, očekivanim zahtevima za podacima i praktičnim smernicama za tekstilne kompanije dato je u posebnom poglavlju o DPP.

- Zabrana uništavanja neprodatih potrošačkih proizvoda, počev od 2026. godine za velika preduzeća (brendove), a od 2030. godine za mala i srednja preduzeća (MSP).
- Zahtevi za podršku izdržljivosti, mogućnosti popravke, reciklaže i smanjenog uticaja na životnu sredinu.
- Promocija cirkularnih poslovnih modela, upotreba recikliranog sadržaja, manje opasnih materija i proizvodnja koja efikasno koristi energiju i vodu.
- Primena pravila zelenih javnih nabavki (GPP), koja zahtevaju od javnih vlasti da kupuju proizvode koji ispunjavaju visoke standarde održivosti i cirkularnosti.

Pravila specifična za tekstil biće detaljno opisana u „Delegiranom aktu za tekstilni sektor“, koji se očekuje do 2026. godine. ESPR će raditi u sinergiji sa Uredbom o označavanju tekstilnih proizvoda, koja je trenutno u fazi preispitivanja.

Na koga utiče?

ESPR ne utiče samo na brendove i trgovce sa sedištem u EU, već i na **izvoznike van Evropske unije i njihove lance snabdevanja**. Rana adaptacija je ključna:

- Izgraditi sisteme za prikupljanje podataka o materijalima i uticajima na životnu sredinu.
- Redizajnirati proizvode imajući u vidu ESPR kriterijume.
- Pripremiti se za implementaciju i ažuriranje digitalnih pasoša proizvoda.

Kompanije koje se rano pridržavaju propisa steći će konkurentске prednosti u javnim nabavkama između preduzeća (B2B) i ugovorima o javnim uslugama.

Trenutno stanje

Opšti ESPR i Plan rada za energetska označavanje 2025-2027 je zvanično usvojen i objavljen u aprilu 2025. godine.

Ovim Planom rada se definiše koje će grupe proizvoda biti prioritetne u prvom regulatornom ciklusu.

Tekstil je potvrđen kao prioritetna grupa proizvoda, što znači da će se regulatorni naponi i delegirani akti fokusirati na ovaj sektor u ranoj fazi implementacije ESPR-a.

Očekuje se da će „Delegirani akt za tekstil“ biti usvojen do 2026. godine. Nakon toga će stupiti na snagu posebne obaveze za tekstil.

Ključne odredbe i vremenski okviri:

- Zabrana uništavanja neprodane robe široke potrošnje primenjivaće se 2026. godine za velika preduzeća (brendove) i 2030. godine za mala i srednja preduzeća (brendove).
- Očekuje se da će se zahtevi za fizičke proizvode i zahtevi za deljenje podataka,

- uključujući digitalni pasoš proizvoda, primenjivati od 2027/2028. godine pa nadalje, u zavisnosti od datuma usvajanja delegiranog akta.
- Sprovođenje će biti podržano poboljšanim nadzorom tržišta i carinskim kontrolama, a obavezni kriterijumi Zelenih javnih nabavki primenjivaće se na javne kupce. Ove mere su osmišljene da obezbede jednake uslove i spreče uvoz koji nije u skladu sa propisima.

Nakon usvajanja, kompanije će uglavnom imati 18 meseci da se usaglasе sa novim pravilima. Kompanijama se savetuje da počnu sa pripremama uspostavljanjem sistema podataka o sastavu materijala, uticaju na životnu sredinu i spremnosti za digitalni pasoš proizvoda (DPP).

Ključne aktivnosti za cirkularne i održive proizvode

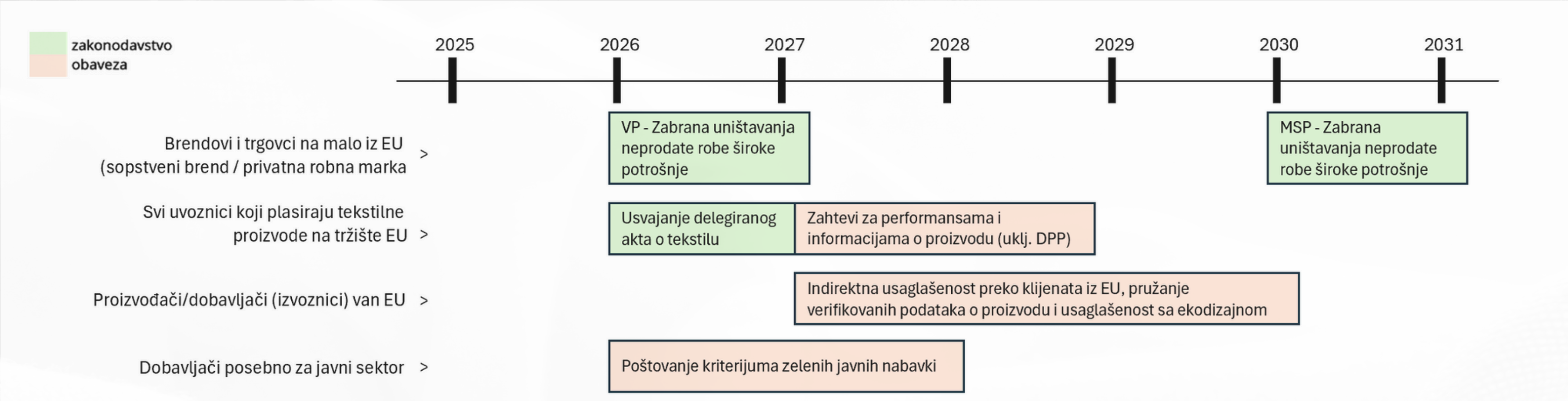

Napomena: Za više informacija o strukturi upravljanja, mehanizmima sprovođenja i pravnoj osnovi ESPR-a, pogledajte reference koje se odnose na ESPR na kraju dokumenta.

Pregled

Kompanije na koje utiče (primarno)	Obaveza	Očekivani vremenski period	Predložene pripreme
Brendovi i trgovci na malo iz EU (sopstveni brend / privatna robna marka)	Zabrana uništavanja neprodate robe široke potrošnje	Velika preduzeća (LE): 2026. MSP: 2030.	Razviti politike ponovne upotrebe / reciklaže, izbegavati prekomernu proizvodnju
Svi uvoznici koji plasiraju tekstilne proizvode na tržište EU	Zahtevi za performanse proizvoda i informacije (uklj. DPP)	2027-2028. (nakon Delegiranog akta za tekstil, usvajanje se očekuje 2026. godine)	Razviti sisteme podataka za praćenje i usklađenost
Proizvođači/dobavljači (izvoznici) van EU	Indirektna usaglašenost preko klijenata iz EU; obezbediti verifikovane podatke o proizvodu za DPP i usaglašenost sa ekodizajnom	2027-2028.	Uskladiti proizvodne specifikacije sa zahtevima EU; omogućiti transparentnost u sastavu materijala i ekološkim performansama
Dobavljači za javni sektor, posebno	Usaglašenost sa kriterijumima zelenih javnih nabavki	2026-2028 nadalje	Uskladiti ponude sa visokim standardima održivosti

Digitalni pasoš proizvoda (DPP)

Digitalni pasoš proizvoda

Digitalna nit svakog tekstilnog proizvoda.

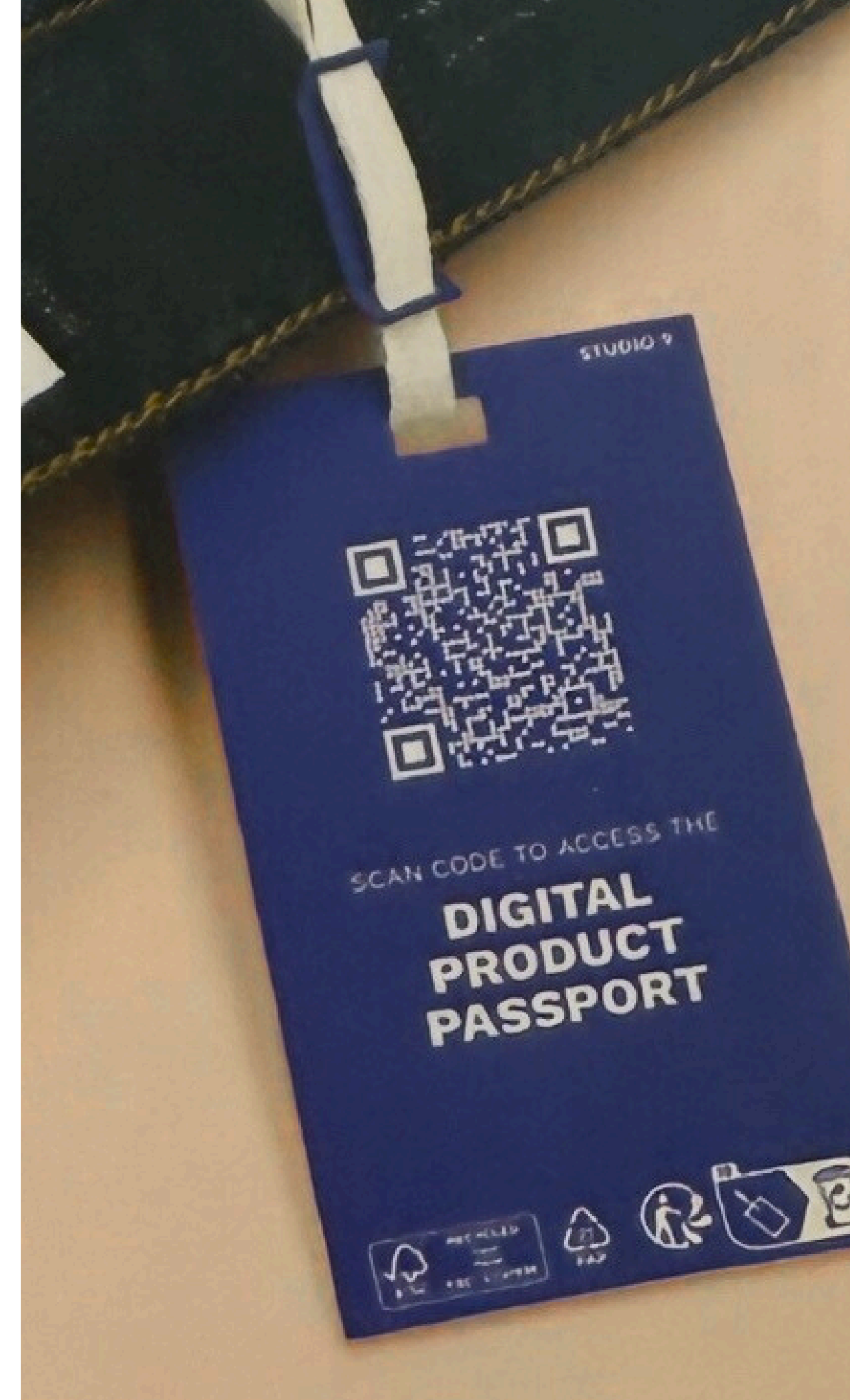
Šta je?

Digitalni pasoš proizvoda (DPP) je digitalni zapis koji čuva i deli ključne podatke o proizvodu, uključujući informacije o sastavu, održivosti, uticaju na životnu sredinu i cirkularnosti, tokom celog životnog ciklusa proizvoda. To je ključni stub Uredbe o ekodizajnu za održive proizvode (ESPR).

Cilj Uredbe o održivim proizvodima je da obezbedi strukturirane, lako dostupne podatke, zasnovane na međunarodnim standardima, kako bi se poboljšala transparentnost i sledljivost, omogućilo informisanije donošenje odluka od strane potrošača i preduzeća i podržala efikasna ponovna upotreba, popravka, reciklaža i sprovođenje propisa.

Digitalni pasoš proizvoda (DPP) je osmišljen kao decentralizovani sistem povezan sa svakim proizvodom putem jedinstvenog identifikatora (npr. QR kod, RFID). Sadržaće i javne i ograničene podatke, dostupne na osnovu korisničkih uloga (npr. carina naspram potrošača). Za tekstil, očekuje se da DPP obuhvati: sastav materijala, sertifikate, uputstva za negu, podatke o popravci/reciklaži i ekološki otisak. Ovi elementi će biti finalizovani u Delegiranom aktu za tekstil.

Studija Istraživačke službe Evropskog parlamenta identifikovala je šesnaest kategorija informacija koje bi mogle biti sadržane u DPP-u. u za tekstil, u skladu sa ESPR-om.

U planu je da DPP integriše **informacije o sastavu materijala** i svim **spornim supstancama** u proizvodu, zajedno sa informacijama za **bezbednu upotrebu, reciklažu i odlaganje**, olakšavajući upravljanje životnim ciklusom proizvoda od početka do kraja. Kategorije su predmet preciziranja u predstojećem Delegiranom aktu za tekstil, u skladu sa ESPR-om.

DPP treba da omogućiti:

- Poboljšanu sledljivost u svim lancima snabdevanja;
- Kupci i potrošači donose informisanije, održivije odluke;
- Efikasnu popravku, ponovnu upotrebu i reciklažu od strane trećih lica;
- Sprovođenje i nadzor od strane vlasti EU.

Informacije o proizvodu

Opis proizvoda

Sastav

Podaci o lancu snabdevanja

Podaci o transportu

Regulatorna dokumentacija

Etiketiranje tekstila

Ekološka oznaka

Uticaj na životnu sredinu

Društveni uticaj

Uticaj na zdravlje i bezbednost

Dobrobit životinja

Cirkularnost i faza upotrebe

Karakteristike cirkularnosti

aćenje nakon prodaje i povratne informacije kupac

Identifikacija i komunikacija

Identitet brenda

Komunikacioni mediji

Granularnost podataka

Kvantitativni podaci

Kvantitet

Troškovi

Na koga utiče?

Primenjuje se na iste aktere kao i ESPR. Gore pomenuta studija identifikuje sledeće zainteresovane strane: kompanije u lancu snabdevanja, brendove, trgovce na malo, vlasti, kompanije za sertifikaciju i procenu, operatere cirkularnosti, medije, potrošače.

Izvoznici moraju biti spremni da:

- Prikupe detaljne podatke o proizvodu (materijali, hemikalije, uputstva za popravku);
- Dele informacije putem DPP sistema integrisanih sa EU standardima;
- Ažuriraju sadržaj DPP-a tokom celog životnog ciklusa proizvoda.

Spremnost za DPP će pomoći izvoznicima da pokažu transparentnost, ispune buduće obaveze usklađenosti i povećaju svoju vrednost za kupce iz EU.

Trenutno stanje

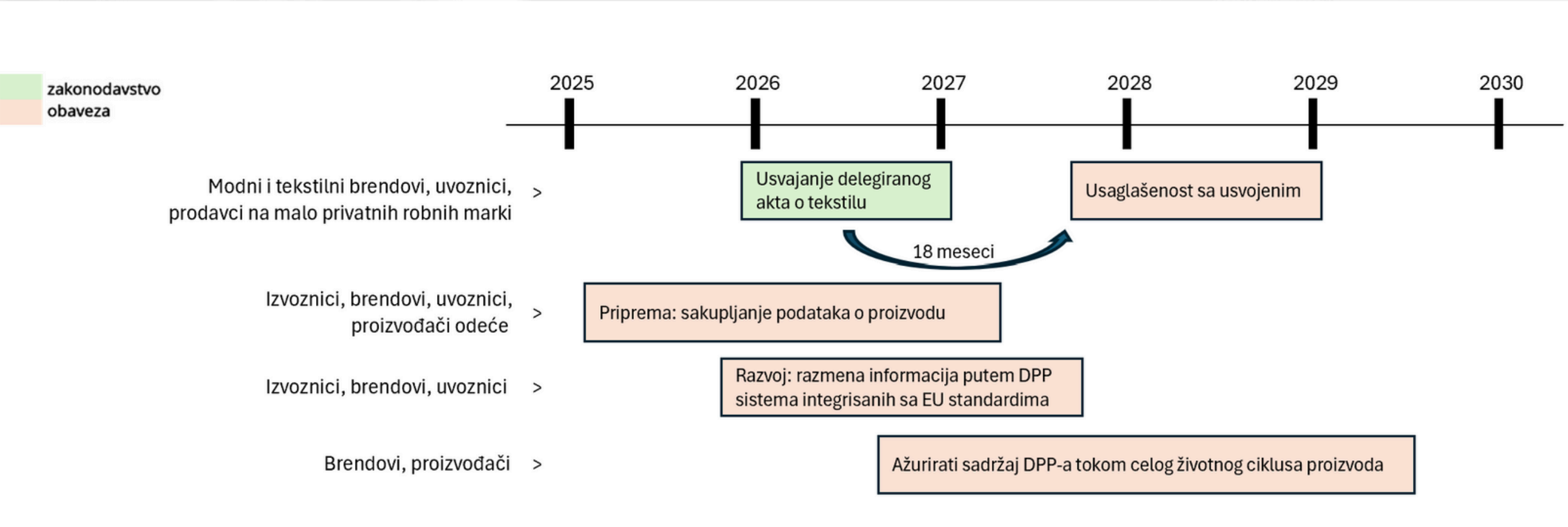
- Pošto DPP proističe iz ESPR-a, njegov pravni status je direktno povezan sa tim propisom. Za sveobuhvatni zakonodavni okvir pogledajte odeljak ESPR.
- Očekuje se da će „Delegirani akt za tekstil“ biti usvojen do 2026. godine. Nakon toga, stupiće na snagu specifične obaveze za tekstil.
- Evropska komisija radi na razvoju digitalnog pasoša proizvoda (DPP) za tekstil.
- Procenjuje se da će obaveza obezbeđivanja digitalnog pasoša proizvoda (DPP) stupiti na snagu između kraja 2027. i sredine 2028. godine, nakon usvajanja delegiranog akta.

Nakon usvajanja, kompanije će uglavnom imati 18 meseci da se usaglase sa novim pravilima. Kompanijama se savetuje da počnu sa pripremama uspostavljanjem sistema podataka o sastavu materijala, uticaju na životnu sredinu i spremnosti za digitalni pasoš proizvoda (DPP).

Pregled

Kompanije na koje utiče (primarno)	Obaveza	Očekivani vremenski period	Predložene pripreme
Modni i tekstilni brendovi, uvoznici, prodavci privatnih robnih marki	Usklađivanje sa Delegiranim aktom DPP za tekstil nakon usvajanja	kraj 2027. do sredine 2028. (prelazni period od 18 meseci)	Praćenje pravnih dešavanja i priprema plana za implementaciju
Izvoznici, brendovi, uvoznici, proizvođači odeće	Prikupljanje podataka o proizvodu (materijali, hemikalije, uputstva za popravku)	2025-2026. (pripremna faza)	Uspostavljanje internih sistema za prikupljanje i upravljanje podacima o proizvodu
Izvoznici, brendovi, uvoznici	Deljenje informacija putem DPP sistema integrisanih sa EU standardima	2026-2027. (faza razvoja sistema)	Obezbeđenje usklađenosti digitalne infrastrukture sa predstojećim zahtevima EU-DPP
Izvoznici, brendovi, uvoznici	Ažuriranje sadržaja DPP-a tokom celog životnog ciklusa proizvoda	2027. nadalje	Razvijanje procesa za kontinuirano održavanje i ažuriranje sadržaja pasoša

SAVET: „Alat za procenu spremnosti za DPP“, razvijen uz tehničku podršku SIPPO programa u Srbiji, pomaže proizvođačima tekstila da identifikuju i organizuju podatke potrebne za usklađivanje sa DPP-om. Uključuje kategorije kao što su identifikacioni brojevi proizvoda, materijali, sertifikati, hemikalije, otisak i uputstva za kraj životnog veka.

Ukoliko želite da dobijete DPP Alat za procenu spremnosti, obratite se PKS.

Alati i platforme za usklađenost sa DPP

Kako bi se podržali proizvođači tekstila u pripremi za digitalni pasoš proizvoda (DPP), već je dostupno nekoliko alata i digitalnih platformi. Ovi alati mogu pomoći u procenama životnog

ciklusa, prikupljanju podataka, sledljivosti i kreiranju DPP-a. Iako DPP još uvek nije obavezan, rano korišćenje ovih alata može izgraditi kapacitete i ojačati odnose sa kupcima iz EU.

Alat/Platforma	Glavna funkcija	Veb-sajt
Higg MSI	Procenjuje uticaje na životnu sredinu na nivou materijala	https://howtohigg.cascale.org/higg-index-tools/higg-product-tools/higg-msi/
Ecochain	Alat za LCA i otisak proizvoda	https://ecochain.com
bAwear Score	Analiza životnog ciklusa (LCA) i analiza održivosti specifične za tekstil	https://bawear-score.com/
SimaPro	LCA platforma	https://simapro.com
Sphera (formerly GaBi)	LCA platforma	https://sphera.com/solutions/lca-automation-software/
Cirmar	Pojednostavljeno kreiranje DPP-a sa brojkama uticaja	https://cirmar.com/
Tex Tracer	Transparentnost lanca snabdevanja i integracija DPP-a	https://www.tex-tracer.com/platform/digital-product-passport
CircularID	Otvoreni standard za cirkularne modne podatke	https://circularity.id/
Atma.io	Platforma za praćenje i identitet proizvoda	https://www.atma.io/

Napomena: Uključivanje određenih dobavljača ne podrazumeva preporuku. Kompanije bi trebalo da procene koje rešenje odgovara njihovim specifičnim potrebama na osnovu složenosti lanca snabdevanja, vrste robe i kapaciteta.

NAPOMENA: Vebinar Privredne komore Srbije, podržan od strane SIPPO, i organizovan u okviru PKS serijala vebinara o održivom izvozu pod nazivom "Digitalni pasoš proizvoda za tekstilne kompanije: Kako se pripremiti?", ponudio je praktične korake za tekstilne kompanije koje se pripremaju za DPP. Ključni saveti uključivali su rani početak sa internim prikupljanjem podataka, mapiranje lanaca snabdevanja i korišćenje Alata za procenu spremnosti za DPP (dostupan uz upitk PKS-u) za pilotiranje osnovnih DPP-ova za ključne proizvode.

Za pregled Alata koji mogu podržati ranu implementaciju DPP-a, pogledajte Dodatak 2: Alati i platforme za usklađenost sa DPP-om.

Za vebinar o DPP kliknite na [link](#).

Produžena odgovornost
proizvođača (EPR)

Produžena odgovornost proizvođača (EPR)

Pokretanje cirkularnosti kroz odgovornost

Šta je?

Produžena odgovornost proizvođača (EPR) smatra proizvođače odgovornim za upravljanje otpadom koji nastaje iz njihovih proizvoda **nakon upotrebe od strane potrošača**. To uključuje sakupljanje, sortiranje, reciklažu ili ekološki prihvatljivo odlaganje. Odgovornost može biti finansijska, organizaciona ili obe. EPR se smatra glavnim alatom politike za podršku sprovođenju Evropske hijerarhije otpada, sa ciljem povećanja **prevencije nastanka otpada, ponovne upotrebe i reciklaže**, po redosledu prioriteta.

Eko-modulacija predstavlja centralni element: naknade koje se nameću proizvođačima se prilagođavaju na osnovu ekoloških performansi njihovih proizvoda. Ovo podstiče bolje izbore dizajna i proizvodne prakse, kao što je korišćenje reciklabilnih materijala ili smanjenje opasnih supstanci. Kompanije koje se rano prilagode imaće koristi od nižih ekološki moduliranih naknada, poboljšane usaglašenosti i jačeg tržišnog pozicioniranja u EU.

U okviru EPR sistema, **Organizacije za odgovornost proizvođača (PROs)** su subjekti koji deluju u ime proizvođača kako bi kolektivno

upravljali njihovim obavezama. PROs obično **naplaćuju naknade** od proizvođača i **koordiniraju finansiranje i logistiku** upravljanja otpadom nakon potrošnje, uključujući: sakupljanje, sortiranje, reciklažu i izveštavanje.

Ove organizacije često sarađuju **sa lokalnim vlastima ili prerađivačima otpada** kako bi izgradile neophodnu infrastrukturu i osigurale usklađenost sa nacionalnim propisima o odgovornosti proizvođača (EPR) i ciljevima zaštite životne sredine. Udruživanjem doprinosa proizvođača, Organizacije za odgovornost proizvođača (PROs) pomažu u

u pojednostavljivanju poslovanja i smanjenju individualnog opterećenja kompanija.

Na koga utiče?

Termin „proizvođači“ obuhvata proizvođače odeće, modne ili tekstilne brendove, trgovce na malo sa sopstvenom privatnom robnom markom i uvoznike koji plasiraju tekstilne proizvode na tržište EU. Iako **osnovne zakonske obaveze** u vezi sa produženom odgovornošću proizvođača (EPR) leže na **brendovima, uvoznicima i trgovcima na malo** sa privatnom robnom markom koji plasiraju proizvode na tržište EU, proizvođači van EU će osetiti njene posledice.

Proizvođači tekstilnih proizvoda treba da budu informisani, jer će kupci sve više zahtevati:

- Upotrebu recikliranih vlakana i održivijih materijala.
- Bolju sledljivost proizvoda i podaci o životnoj sredini.

Ovo nije podstaknuto samo racionalnom proizvodnom politikom (kroz ekološki modulirane naknade), već i predstojećom Uredbom o ekodizajnu za održive proizvode (ESPR), koja će zahtevati trajnije, reciklabilnije i transparentnije proizvode. Proaktivno usklađivanje sa ovim trendovima ojačaće odnose sa dobavljačima i obezbediti kontinuirani pristup tržištima EU.

Trenutno stanje

- Okvirna direktiva o otpadu (WFD) je trenutno na snazi, od 1. januara 2025. godine.
- Očekuje se da će nacionalni EPR sistemi biti uvedeni širom EU do 2025-2026. godine.
- Neki nacionalni EPR sistemi su već na snazi, kao što je slučaj u zemljama kao što su: Francuska, Holandija, Mađarska i Letonija.

Razvijaju se harmonizovane šeme proširene odgovornosti proizvođača (EPR) za tekstil, kako bi

se uskladila pravila u svim državama članicama.

Nacionalni EPR sistemi:

Francuska: Implementirala je sveobuhvatni EPR program za tekstil 2008. godine, zahtevajući od proizvođača da upravljaju krajem životnog veka svojih proizvoda, uključujući finansiranje sakupljanja i reciklaže otpada.

Holandija: Uvela je zakon o proširenoj odgovornosti proizvođača (EPR) za tekstil 2023. godine, kojim se proizvođačima nalaže da registruju i prijavljuju količine tekstila plasiranog na tržište i da finansiraju procese sakupljanja i reciklaže.

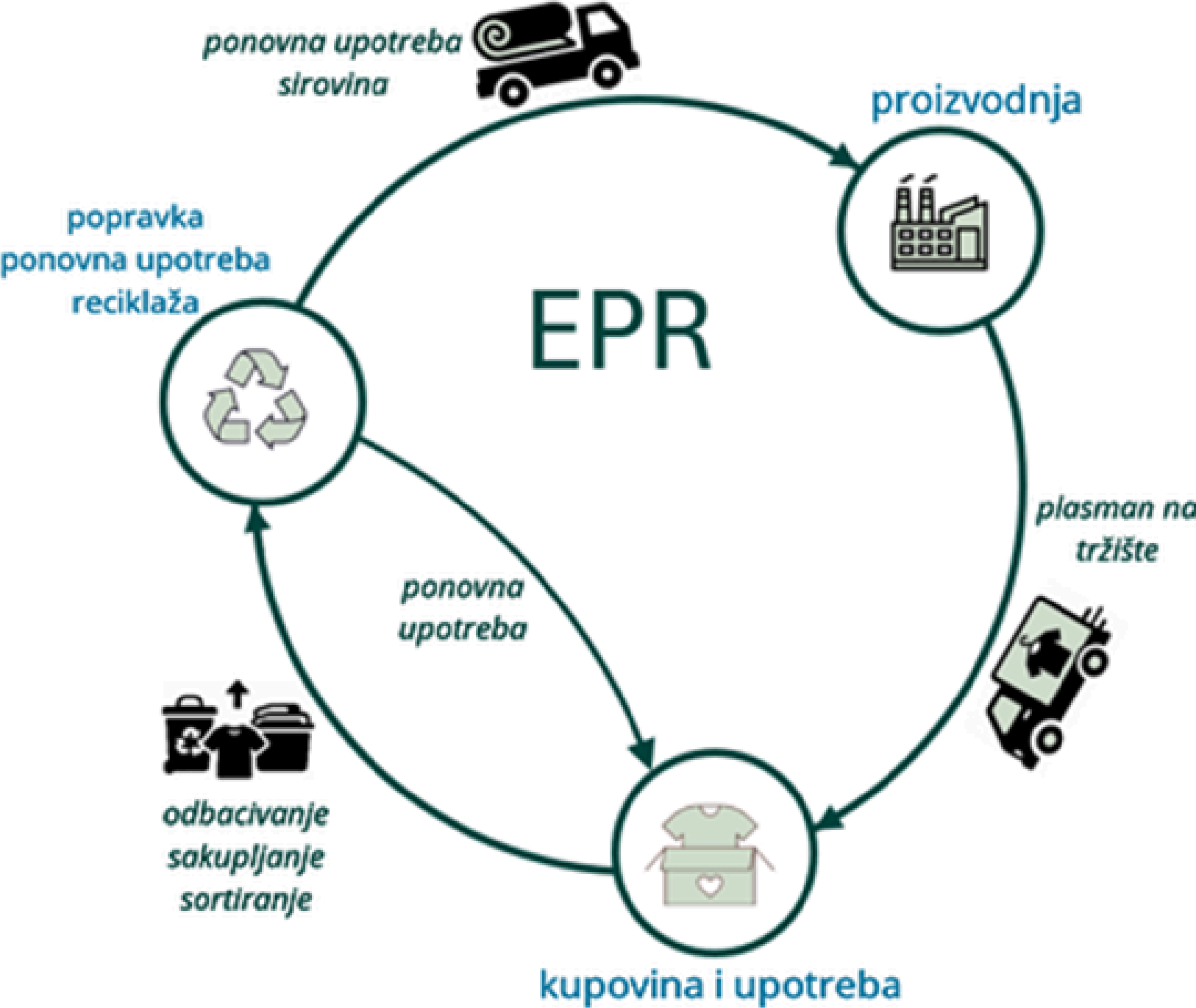
Mađarska: Implementirala je nacionalni EPR sistem 2023. godine, zahtevajući od proizvođača da se registruju i finansijski doprinose sakupljanju, tretmanu i reciklaži tekstilnih proizvoda. Sistemom upravlja centralna

koncesiona kompanija (MOHU) pod vladinim nadzorom.

Letonija: Ranije je uspostavljen EPR za ambalažu, a EPR specifičan za tekstil uveden je 2024. godine. Proizvođači moraju da plate porez na prirodne resurse kako bi finansirali sakupljanje i reciklažu tekstila i obuće.

Primer: Implementacija EPR-a u Holandiji

Od sredine 2023. godine, proizvođači i uvoznici tekstila koji plasiraju robu na holandsko tržište moraju se registrovati kod UPV Textiel, prijaviti količine proizvoda plasiranih na tržište i pridružiti se Organizaciji za odgovornost proizvođača (PRO). PRO organizuje i finansira sakupljanje, sortiranje i reciklažu tekstila nakon potrošnje putem proizvođačkih naknada. Nepoštovanje propisa može dovesti do novčanih kazni ili isključenja sa tržišta.

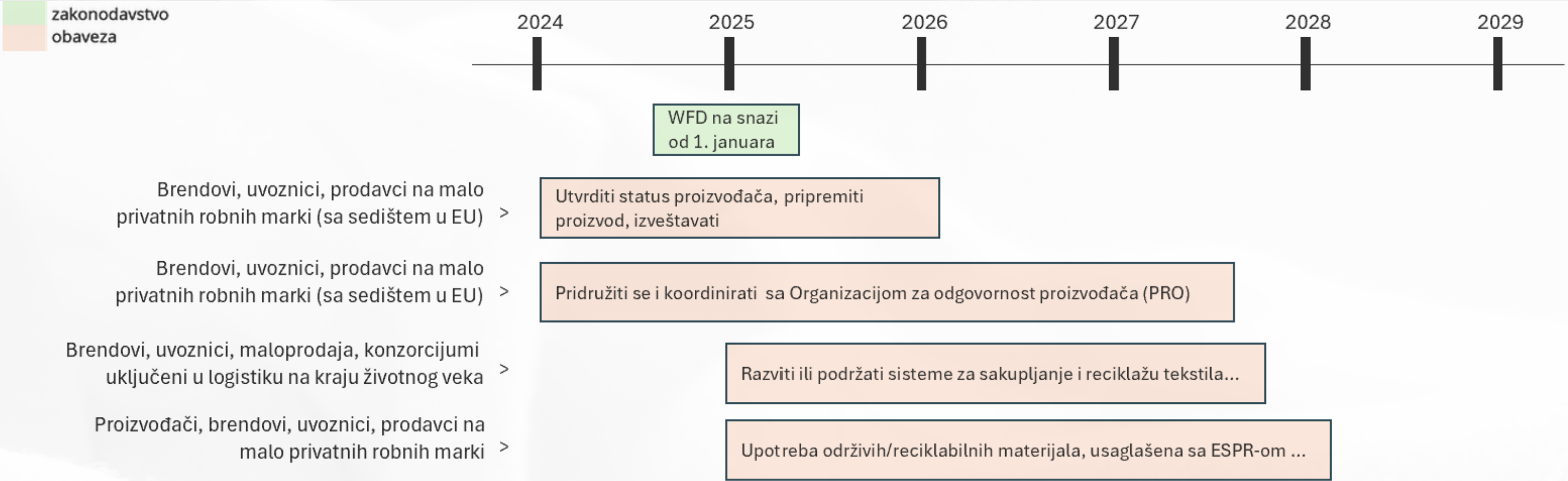

Holandska vlada podržava cirkularnost tekstila putem publikacije „Holandska cirkularna tekstilna industrija: Vreme je za cirkularnost“ (RVO, 2024). Ona sadrži katalog više od 100 tekstilnih organizacija, grupisanih u osam cirkularnih poslovnih modela i principa, kao što s

su šeme ponovne upotrebe, inovacije u reciklaži, ciklusi zasnovani na materijalima ili uslugama. Katalog pruža konkretne i praktične primere za dobavljače i partnere u lancu vrednosti tekstila, korisne za usklađivanje sa očekivanjima EPR i ESG.

Pregled

Kompanije na koje utiče (primarno)	Obaveza	Očekivani vremenski period	Predložene pripreme
Brendovi, uvoznici, trgovci na malo privatnih robnih marki (sa sedištem u EU)	Utvrđiti status proizvođača, pripremiti izveštaj o proizvodu	2024-2025.	Registracija i izveštavanje u okviru EPR šema
Brendovi, uvoznici, trgovci na malo privatnih robnih marki (sa sedištem u EU)	Pridružiti se i koordinirati sa PRO stručnjakom	2024-2026.	Finansijska i/ili organizaciona odgovornost, usklađena sa PRO
Brendovi, uvoznici, maloprodaja, konzorcijumi uključeni u logistiku na kraju životnog veka	Razviti ili podržati sisteme za sakupljanje i reciklažu tekstila	2025-2026. nadalje	Finansiranje sakupljanja i reciklaže, razvoj lokalne infrastrukture
Proizvođači, brendovi, uvoznici, prodavci privatnih robnih marki	Upotreba održivih/reciklabilnih materijala, usklađena sa ESPR-om	2025.	Priprema ekološko dizajniranih proizvoda i razgovor o eko-modulaciji

Uredba Evropske unije o krččenju šuma (EUDR)

Uredba Evropske unije o krčenju šuma (EUDR)

Pratiti. Dokazati. Uskladiti sa propisima: proizvodi bezbedni za šume

Šta je?

Uredba Evropske unije o krčenju šuma (EUDR, takođe poznata kao „uredba o proizvodima proizvedenim bez krčenja šuma“) je evropski zakon koji ima za cilj borbu protiv krčenja šuma. Ona zahteva da proizvodi koji se stavljaju na tržište EU ili izvoze sa njega ne smeju doprinositi krčenju ili degradaciji šuma. Ovo se odnosi na materijale kao što su **koža dobijena od stoke, prirodni kaučuk i ambalaža na bazi papira**.

Da bi dokazale usklađenost, kompanije moraju da podnesu Izjavu o dužnoj pažnji putem informacionog sistema EU pre nego što proizvode plasiraju na tržište ili ih izvezu.

Navedena Izjava mora da potvrdi da je proizvod proizveden bez krčenja šuma i da je legalno proizveden, i mora biti potkrepljena dokazima o:

- Potpunoj sledljivosti do tačne geografske lokacije (GPS koordinate) parcele sa koje su sirovine nabavljene;
- Procene rizika od krčenja šuma i rizika od nezakonitosti;
- Odgovarajućim merama za ublažavanje rizika tamo gde su rizici identifikovani.

EUDR se primenjuje na tekstilne proizvode i obuću kada sadrže specifične sirovine povezane sa rizicima od krčenja šuma:

- Koža dobijena od stoke, koja se obično koristi u obući, kaiševima, torbama i jaknama, direktno potpada pod propis;
- Prirodni kaučuk, koji se koristi ne samo za đonove i dodatke, već i u funkcionalnim tekstilnim premazima (npr. hidroizolacija ili slojevi za prianjanje), mora poticati iz izvora bez krčenja šuma;
- Papirna ambalaža, kao što su etikete, kutije, papirne maramice i ambalaža, napravljene od drvne pulpe, takođe spada tu ako se prodaje

zajedno sa proizvodom ili koristi u komercijalnom pakovanju.

Uredba se trenutno ne primenjuje na **veštačka celulozna vlakna (MMCFs)** dobijena od drveta, kao što su viskoza, modal ili liocel. Međutim, očekuju se buduća proširenja propisa, jer EU nastavlja da proširuje obim usklađenosti sa propisima o zaštiti životne sredine, potencijalno obuhvatajući dodatne materijale vezane za tekstil.

Primena EUDR na tekstilne proizvode i obuću

Koža dobijena od stoke koja se koristi u obući, kaiševima i torbama

Prirodni kaučuk koji se koristi za đonove, funkcionalne premaze i dodatke

Paprina ambalaža kao što su etikete, ambalaža, kutije i paprine maramice

Na koga utiče

EUDR se primenjuje **na sve operatere i trgovce koji plasiraju proizvode koji su obuhvaćeni njome na tržište EU ili ih izvoze iz EU**, bez obzira na to gde se proizvodi proizvode. To uključuje:

- Brendove, trgovce na malo i uvoznike iz EU i van EU koji plasiraju gotovu robu (npr. odeću, obuću) koja sadrži regulisane materijale na tržište EU;
- Proizvođače i izvoznike van EU: proaktivno mapirati svoje materijalne ulaze i regione nabavke, posebno tamo gde se koristi

ambalaža na bazi kože, prirodnog kaučuka ili drvne pulpe:

- Dobavljače sirovina: pružaju proverljive podatke (npr. geolokaciju, zakonitost i status bez krčenja šuma) narednim partnerima radi podrške usklađenosti.

Od 30. decembra 2025. godine, uredba se primenjuje **na velika i srednja preduzeća, kako operatere tako i trgovce**. Ovi subjekti moraju da

podnesu izjavu o dužnoj pažnji pre nego što stave proizvode obuhvaćene Uredbom na tržište EU ili ih izvezu iz EU.

- Evropska komisija se obavezala da će osigurati da informacioni sistem EU za podnošenje izjava o dužnoj pažnji bude operativan do decembra 2025. godine.
- Od 30. juna 2026. godine mala i mikro preduzeća podležu obavezama, ako deluju kao trgovci (kupuju i prodaju proizvode koji su obuhvaćeni propisima*) ili ako trguju sa operaterima ili trgovcima koji već podležu propisima.

Napomena: Za više informacija o digitalnim alatima koji podržavaju usklađenost sa EUDR-om, uključujući platformu TRACE, ITC kontrolnu listu, i druge pružaoce usluga, pogledajte Dodatak: Alati za usklađenost sa EUDR-om na kraju ovog Vodiča.

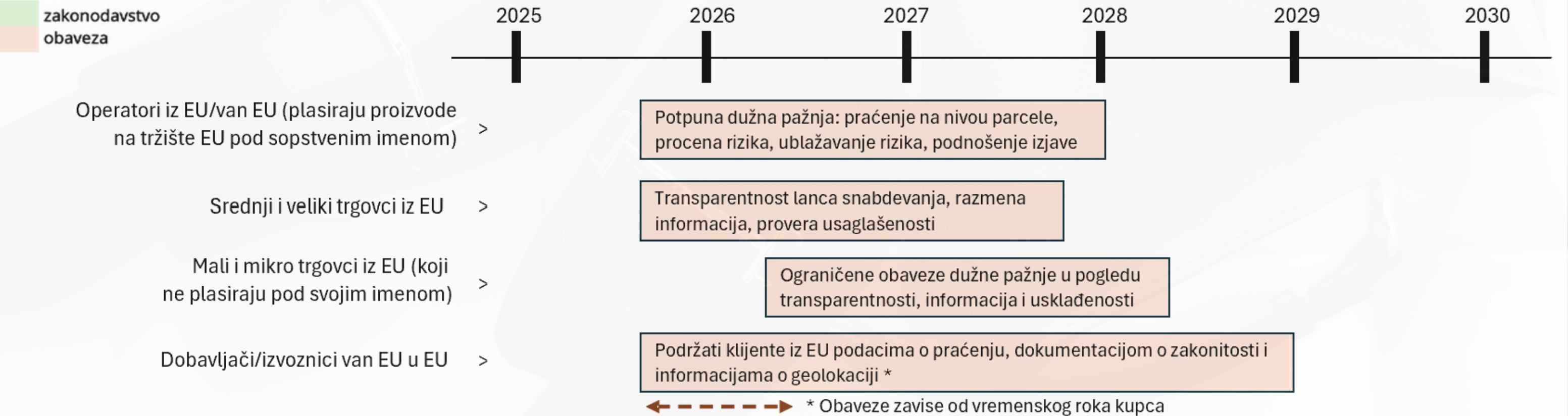

** Ako mikro ili mali trgovac plasira proizvode na tržište pod svojim imenom ili brendom, klasifikuje se kao operater i mora se pridržavati propisa već od 30. decembra 2025. godine.*

Pregled

Kompanije na koje utiče (primarno)	Obaveza	Očekivani vremenski period	Predložene pripreme
Operatori iz EU/van EU (koji plasiraju proizvode na tržište EU pod sopstvenim imenom/brendom)	Potpuna dužna pažnja: praćenje do nivoa parcele, procena rizika, ublažavanje, podnošenje izjave	kraj 2025.	Uspostaviti sistem dužne pažnje, prikupljati podatke o geolokaciji, proveravati zakonitost i rizike u vezi sa nabavkom
Srednji i veliki trgovci iz EU	Transparentnost lanca snabdevanja, razmena informacija, provera usklađenosti	kraj 2025.	Identifikovati poreklo proizvoda, zatražiti podatke o usaglašenosti od dobavljača
Mali i mikro trgovci iz EU (koji ne plasiraju pod svojim imenom)	Isto kao gore navedeno (ograničene obaveze)	sredina 2026.	Pripremiti se za informacione obaveze, uskladiti se sa klijentima operatera
Dobavljači/izvoznici van EU u EU	Podrška klijentima iz EU podacima o sledljivosti, dokumentacijom o zakonitosti i informacijama o geolokaciji	Zavisi od vremenskog okvira kupca	Mapirati regione nabavke, pružiti dokaze o odsustvu krčenja šuma, rano se angažovati sa kupcima iz EU

Alati za usaglašenost sa EUDR

Da bi se kompanijama pomoglo da razumeju i ispune svoje obaveze u skladu sa Uredbom EU o krčenju šuma (EUDR), dostupan je niz digitalnih alata i platformi. Ovi alati pomažu operaterima, trgovcima i dobavljačima van EU da pripreme dokumentaciju, procene rizike i upravljaju zahtevima za sledljivost.

TRACE platforma (Ekosistem trgovine i poljoprivrednih proizvoda)

TRACE platforma je zvanični digitalni portal EU za podnošenje izjava o dužnoj pažnji u skladu sa EUDR-om. Od 30. decembra 2025. godine, svi operateri i relevantni trgovci moraju da koriste ovu platformu za registraciju proizvoda obuhvaćenih propisima pre nego što ih plasiraju na tržište EU ili izvezu sa njega.

Ona čuva podatke o geolokaciji, dokumentaciju o zakonitosti, procene rizika i mere za ublažavanje.

Stranica za prijavu dostupna na [linku](#).

Napomena za kompanije van EU: Kompanije van EU već mogu da kreiraju nalog u TRACE-u, ali potpuna verifikacija kao organizacije i funkcije podnošenja proizvoda još uvek nisu dostupne. Očekuje se da će ove funkcije biti operativne do kraja 2025. godine. Kompanijama van EU se savetuje da se preregistruju i počnu sa prikupljanjem relevantnih podataka o usaglašenosti u pripremi.

Kontrolna lista za samoprocenu

Međunarodni trgovinski centar (ITC) nudi kontrolnu listu za samoprocenu osmišljenu da pomogne kompanijama da razumeju i pripreme se za usaglašenost sa EUDR-om. Alat pomaže preduzećima da:

- Identifikuju ključne zahteve za usaglašenost;
- Provere dostupnost prateće dokumentacije;
- Mapiraju ulaze materijala i poreklo nabavke;
- Pripreme se za analizu rizika.

Iako kontrolna lista nije specifična za određeni sektor, ona je široko primenljiva u svim lancima snabdevanja koji koriste regulisanu robu.

Pristuo na [linku](#).

CBI Vodič: Pregled digitalnih alata

Alat / Platforma	Funkcionalnost	Relevanto za	Veb-sajt
TRACE (EU platforma)	Dostaviti podatke o dužnoj pažnji, geolokaciji i riziku	Operatori, trgovci (EU + van EU))	https://eudr.webcloud.ec.europa.eu/tracesnt/login
ITC Checklist	Samoprocena, spremnost dokumentacije	Sve vrste poslovanja	https://www.intracen.org/fr/node/399227
Sourcemap	Sledljivost lanca snabdevanja i analiza rizika	Brendovi, trgovci na malo, proizvođači	https://sourcemap.com
Preferred by Nature	Procene rizika, smernice za robu	Mala i srednja preduzeća, stručnjaci za snabdevanje	https://preferredbynature.org
Trase	Mapiranje rizika za robu na nivou zemlje	Analitičari, timovi za usklađenost	https://www.trase.earth

Centar za promociju uvoza (CBI) pruža praktičan pregled digitalnih alata i pružaoca usluga, koji podržavaju kompanije u usklađivanju sa Uredbom EUDR, uključujući:

- Platforme za sledljivost;
- Pružaoce podataka o proceni rizika i riziku zemlje;
- Sisteme za upravljanje dokumentima i podacima o geolokaciji.

Pregled uključuje uporedne napomene o prednostima i relevantnosti različitih aktera u lancu snabdevanja. Iako se primeri fokusiraju na poljoprivredne proizvode, mnogi alati se mogu prilagoditi sektoru tekstila i obuće.

Pristup na [linku](#).

Napomena: Uključivanje određenih dobavljača ne podrazumeva preporuku. Kompanije treba da procene koje rešenje odgovara njihovim specifičnim potrebama na osnovu složenosti lanca snabdevanja, vrste robe i kapaciteta.

Ekološki otisak proizvoda (PEF)

Ekološki otisak proizvoda (PEF)

Izračunavanje uticaja proizvoda i usluga na životnu sredinu

Šta je?

Ekološki otisak proizvoda (PEF) predstavlja metodologiju koju je razvila Evropska komisija za **merenje i saopštavanje ekoloških performansi** proizvoda tokom celog njihovog **životnog ciklusa**. Ona pruža harmonizovan i naučno utemeljen okvir za procene životnog ciklusa (LCA), čineći uticaje na životnu sredinu transparentnijim i uporedivim. Cilj je da se obezbedi dosledan i naučno zasnovan pristup svim proizvodima i sektorima.

Kada je u pitanju tekstil, a posebno obuća, EU je razvila Pravila o kategoriji ekološkog otiska proizvoda (PEFCR), kojima se navodi metodolo-

Klimatske promene

- Klimatske promene

Zdravlje ljudi

- Intoksikacija ljudi, kancerogena
- Intoksikacija ljudi, ne-kancerogena
- Jonizujuće zračenje
- Čestice
- Oštećenje ozonskog omotača
- Fotohemijsko formiranje ozona

Prirodni resursi

- Korišćenje resursa, fosili
- Korišćenje resursa, minerali i metali

Voda

- Korišćenje vode

Ekosistemi

- Acidifikacija
- Eutrofikacija, slatka voda
- Eutrofikacija, morska voda
- Eutrofikacija, zemljište
- Ekotoksičnost, slatka voda
- Korišćenje zemljišta

Napomena: PEF je deo Okvira EU za ekološku procenu otiska, koji takođe uključuje OEF, LCA, ILCD i ISO standarde. Za definicije i alate za implementaciju, pogledajte Dodatak PEF: Alati za implementaciju na strani 33.

ogija, uključujući **16 kategorija uticaja** koje treba proceniti, uključujući klimatske promene, korišćenje vode, korišćenje zemljišta, toksičnost i iscrpljivanje resursa. Brendovi će morati da koriste PEFCR za izračunavanje i izveštavanje o ekološkom otisku proizvoda. PEFCR podržava:

- Regulativu o ekološkim tvrdnjama: potkrepljivanje ekoloških tvrdnji;
- ESPR i DPP: zahtevi za podatke o proizvodu;
- CSRD, osnova izveštavanja o životnoj sredini.

Na koga utiče?

Brendovi i proizvođači, posebno izvoznici. Trebalo bi da:

- Integrišu alate i prakse PEF-a u razvoj proizvoda;
- Investiraju u sisteme za prikupljanje podataka o životnoj sredini i analizu životnog ciklusa (LCA);
- Obuče osoblje o metodologiji PEF-a i potrebama usklađenosti.

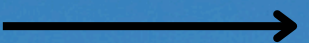
Trenutno stanje

- PEF je u potpunosti razvijen i zvanično usvojen od strane Evropske komisije kao harmonizovana metodologija za procenu uticaja proizvoda na životnu sredinu. PEF sam po sebi nije zakonski obavezan, ali je njegova upotreba potrebna u određenim kontekstima.

- Evropska komisija je formalno usvojila PEFCR za odeću i obuću v3.1 (maja 2025. godine); pilot i prelazna faza su završene. To znači da je odobren i javno dostupan kao preporučeni standard EU za izračunavanje ekološkog otiska.

Oni koji rano usvoje PEF biće bolje pripremljeni za buduće zahteve EU i imaće koristi od verodostojnije komunikacije o održivosti.

Usvajanje je posebno relevantno za sledeće predstojeće zakonske propise:

- Direktiva o zelenim tvrdnjama;
- Uredba o ekodizajnu za održive proizvode (ESPR);
- Digitalni pasoš proizvoda (DPP).

Zbog ovih budućih regulatornih okvira EU, kompanije bi trebalo da se pripreme da integrišu PEFCR u svoje procene i izveštavanje.

Nacionalni sistemi za procenu ekoloških performansi proizvoda:

Francuska: Francuski „eko-skor“ ima pravni status. On nameće obavezne zahteve za ekološko obeležavanje tekstilnih proizvoda. Brendovi moraju da otkriju: sadržaj recikliranog materijala, sledljivost, rizike od mikroplastike, mogućnost popravke, trajnost i uputstva za kraj životnog veka. Sistem se zasniva na PEF metodologiji, ali nije identičan PEFCR-u i uključuje dodatne elemente bodovanja specifične za Francusku, kao što su mogućnost

popravke, zagađenje mikrofiberom, vek trajanja proizvoda i društveni/ekološki indikatori. Dobrovoljno se uvodi krajem 2025. godine, a opšta usklađenost se očekuje do 2026. godine.

U nekim zemljama EU postoje dobrovoljne šeme ekološkog označavanja, prvenstveno namenjene na smeravanje potrošačkih izbora.

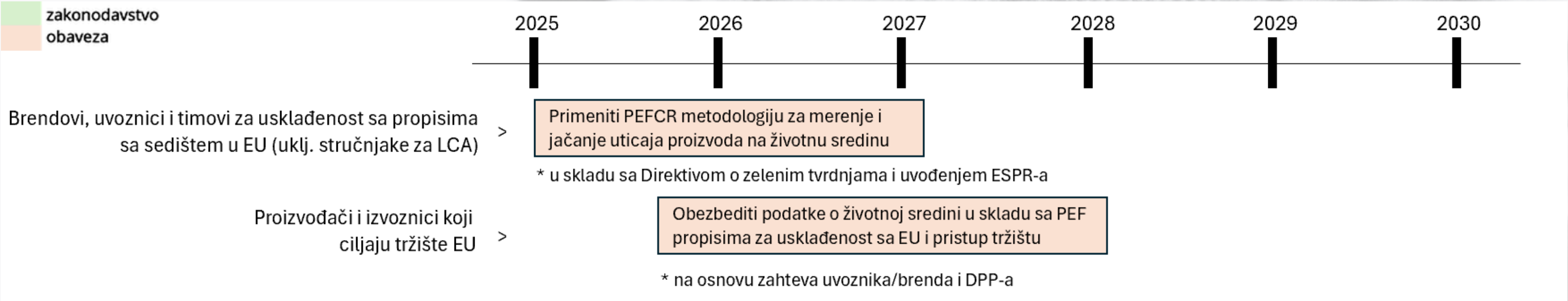

Značajni su primeri: Blue Angel u Nemačkoj i Nordic Swan u zemljama Nordijskog regiona.

Ovi sistemi mogu koegzistirati sa predstojećim zakonima širom EU, ali se očekuje da će sve više biti pod njegovim uticajem.

Pregled

Kompanije na koje utiče (primarno)	Obaveza	Očekivani vremenski period	Predložene pripreme
Brendovi, uvoznici i timovi za usklađenost sa propisima sa sedištem u EU (uklj. stručnjake za LCA)	Primeniti PEFCR metodologiju za merenje i potkrepljivanje uticaja proizvoda na životnu sredinu	Od 2025. godine pa nadalje (u skladu sa Direktivom o zelenim tvrdnjama i uvođenjem ESPR-a)	Primeniti PEFCR v3.1 u izveštavanju o životnoj sredini i potkrepljivanju zelenih tvrdnji o zaštiti životne sredine
Proizvođači i izvoznici koji ciljaju tržište EU	Obezbediti podatke o životnoj sredini u skladu sa PEF standardima za usklađenost sa EU i pristup tržištu	2025-2026 (na osnovu zahteva uvoznika/brenda i DPP-a)	Koordinirati sa kupcima radi prikupljanja i strukturiranja podataka o ekološkom otisku koristeći PEF metodologiju

Definicije PEF-a i alati za implementaciju

Ovaj dodatak pruža dodatne tehničke informacije za podršku implementaciji ekološkog otiska proizvoda (PEF) i srodnih metoda u sektoru tekstila i obuće.

A. Ključne definicije i okviri

- Ekološki otisak **(EO)**: Sveobuhvatna inicijativa EU za merenje i poboljšanje ekoloških performansi.
- Ekološki otisak proizvoda **(PEF)**: metodologija EU za procenu uticaja proizvoda na životnu sredinu na osnovu procene životnog ciklusa.
- Ekološki otisak organizacije **(OEF)**: Slično PEF-u, ali se primenjuje na poslovanje na nivou kompanije.
- Procena životnog ciklusa **(LCA)**: Metoda za izračunavanje uticaja na životnu sredinu tokom celog životnog ciklusa proizvoda.

- **ILCD**: Međunarodni sistem podataka o životnom ciklusu - podaci i metodološki standardi koji podržavaju LCA.
- **ISO 14040/44**: Međunarodni standardi za metodologiju i zahteve LCA.

B. Implementacija u tekstilnoj industriji

Koraci za usklađivanje sa PEFCR-om za odeću i obuću:

- Identifikovati relevantne kategorije proizvoda (pokriveno je 13 podgrupa).
- Prikupiti primarne i sekundarne podatke o životnom ciklusu.

- Primeniti procenu uticaja koristeći 16 indikatora PEF-a.
- Dokumentovati i verifikovati rezultate prateći smernice PEFCR-a.

Razmatranja:

- Reciklirani sadržaj, trajnost, mogućnost popravke.
- Pretpostavke o fazama upotrebe (pranje, sušenje).
- Modeliranje kraja životnog veka (reciklaža, odlaganje).

C. Izvori podataka i alati

- **EF baza podataka:** Zvanični podaci inventara životnog ciklusa koji se koriste u proračunima PEF-a
- Dostupno na [linku](#):
 - **Alati i šabloni**
 - **PEFCR za odeću i obuću v3.1** - zvanična metodologija i aneksi.

B. Implementacija u tekstilnoj industriji

PEF i PEFCR su temelji za:

- Direktiva o zelenim tvrdnjama (potkrepljivanje tvrdnji o proizvodima).
- Uredba o ekodizajnu za održive proizvode (podaci o ekodizajnu i profili održivosti).
- Digitalni pasoš proizvoda (strukturirane informacije o proizvodu).

Pogledajte odeljak sa referencama za kompletnu listu izvora na kraju Vodiča.

A photograph of several large rolls of fabric or textile material. One prominent roll is a vibrant green, while the others are white. The rolls are stacked and arranged in a way that shows their circular ends and the texture of the material. A white rectangular box is overlaid on the bottom left of the image, containing black text.

Direktiva o izveštavanju o korporativnoj održivosti (CSRD)

Direktiva o izveštavanju o korporativnoj održivosti (CSRD)

Pripremite se danas za sutrašnje zahteve za izveštavanje

Šta je?

Direktiva o izveštavanju o korporativnoj održivosti (CSRD) predstavlja značajno ažuriranje postojećih zahteva EU za izveštavanje. Ova direktiva značajno proširuje obim i dubinu **obaveza izveštavanja o održivosti** za kompanije koje posluju sa ili u Evropskoj uniji. CSRD zahteva od kompanija koje su obuhvaćene direktivom (npr. brendovi) da izveštavaju o pitanjima životne sredine, društvenim pitanjima i upravljanju **(ESG)** u skladu sa Evropskim standardima izveštavanja o održivosti **(ESRS)**, uključujući pravila o sadržaju, formatu i digitalnom označavanju objava o održivosti. Takođe, zahteva ograničenu **uveravanje treće strane** u vezi sa prijavljenim informacijama, sa mogućnošću uvođenja strožeg uveravanja u budućim godinama.

Dvostruka materijalnost je osnovni princip CSRD-a, koja zahteva od kompanija da procenjuju i izveštavaju o temama održivosti iz dve perspektive.

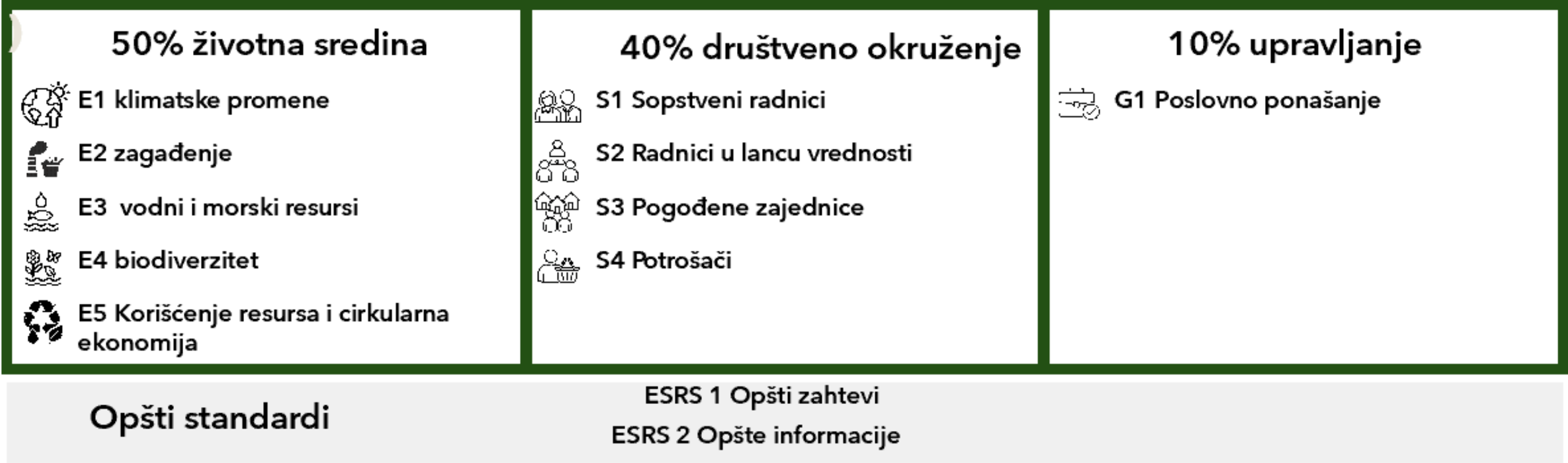
1. **Finansijska materijalnost:** kako ESG faktori utiču na vrednost i učinak kompanije.
2. **Uticajna materijalnost:** kako aktivnosti kompanije utiču na ljude i životnu sredinu.

Za više informacija pogledate PKS Vodič za procenu dvostruke materijalnosti (DMA) dostupan za besplatno preuzimanje na [linku](#).

Kod dvostruke materijalnosti kompanije moraju ne samo da obelodane rizike i mogućnosti koje utiču na njihovo poslovanje, već i uticaje koje generišu u svom lancu vrednosti, čak i ako ti uticaji još uvek nisu finansijski značajni.

CSRD - 12 evropskih standarda izveštavanja o održivosti (ESRS)

CSRD prati progresivni raspored implementacije: Izveštavanje o održivosti najvećih entiteta od javnog interesa (PIE) koji se kotiraju na berzi u EU obuhvaćeno je od **2025.** godine prethodnom Direktivom o nefinansijskom izveštavanju (NFRD). Od **2026.** godine, proširuje se na sve velike kompanije/brendove u EU koji ispunjavaju najmanje dva od sledećih pragova: neto promet od 40 miliona evra, ukupna imovina od 20 miliona evra i više od 250 zaposlenih

Od **2027.** godine, primenjuje se na mala i srednja preduzeća koja se kotiraju na berzi, iako se ona mogu isključiti do 2028. godine. Od 2029. godine, CSRD se primenjuje i na kompanije van EU koje generišu više od 150 miliona evra neto prometa unutar EU, putem filijale ili podružnice u EU. Ovo postepeno uvođenje omogućava preduzećima vreme da prilagode interne sisteme i prakse prikupljanja ESG podataka.

Međutim, **indirektni uticaji na dobavljače** imala i srednja preduzeća su već vidljivi, jer veće firme sve više zahtevaju proverljive ESG informacije iz svojih lanaca vrednosti

Praktične implikacije za kompanije u EU ili koja trguju sa Evropskom unijom:

- Transparentnost lanca snabdevanja više nije opcionalno; čak su i dobavljači van EU pod pritiskom da dostave sledljive i dosledne ESG podatke.
- Održivost je postala zahtev za usklađenost sa zakonom, a ne dobrovoljna ili marketinški vođena inicijativa.
- Kompanije moraju da usklade svoje interne sisteme, tokove podataka i strukture upravljanja i menadžmenta kako bi ispunile zahteve CSRD-a i ostale podobne za finansiranje i javne nabavke.
- Prema Direktivi o CSRD-u, kompanije iz EU moraju da obelodane svoje emisije gasova sa efektom staklene bašte u okviru **Oblasti 1** (direktne emisije iz poslovanja), **Oblasti 2** (indirektne emisije iz kupljene energije) i **Oblasti 3** (sve ostale indirektne emisije u lancu vrednosti). Oblast 3 obično predstavlja najveći udeo u ukupnom ugljeničnom otisku kompanije

što zahteva blisku koordinaciju sa dobavljačima i partnerima.

Na koga utiče?

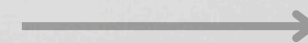
CSRD direktno utiče na velike brendove **sa sedištem u EU**, vlasnike privatnih robnih marki, proizvođače i uvoznike. Od 2029. godine će direktno uticati i na velike **izvoznike van EU** koji prodaju u EU.

Mala i srednja preduzeća i **dobavljači van EU** su indirektno pogođeni, jer su njihovi podaci (npr. sledljivost, indikatori životnog ciklusa) potrebni za izveštavanje u okviru Oblasti 3 od strane većih klijenata.

Trenutno stanje

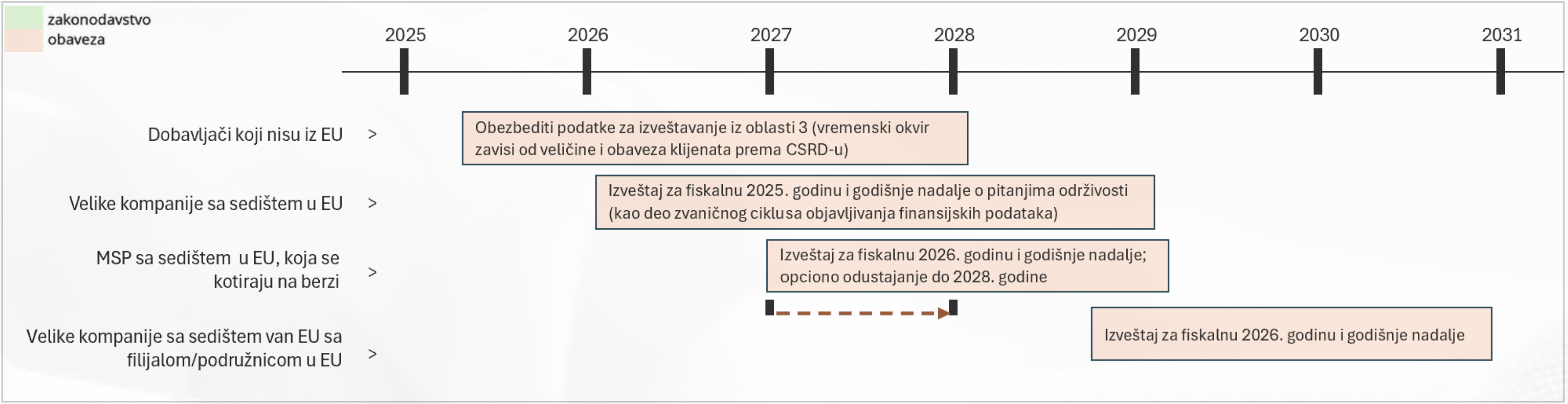
- Prve izveštaje o CSRD za fiskalnu godinu 2024. sada objavljuju veliki subjekti od javnog interesa (PIE).

- Kompanije se suočavaju sa izazovima u prikupljanju podataka, posebno u vezi sa emisijama iz Oblasti 3 i društvenim indikatorima.
- Evropska komisija je odložila usvajanje ESRS-a specifičnih za sektor (prvobitno očekivano sredinom 2024. godine) do 2026. godine, fokusirajući se umesto toga na izgradnju kapaciteta i podršku implementaciji.
- Sve je veća kontrola nad „ekomanipulacijom“ i kvalitetom podataka, što je navelo Evropsku agenciju za hartije od vrednosti i tržišta (ESMA) da objavi usklađene smernice za sprovođenje.
- Uprkos političkom pritisku na šire zakonodavstvo o održivosti, kao što je CSDDD, CSRD je do sada ostao netaknut i smatra se politički stabilnim i institucionalno utvrđenim. Direktiva će nastaviti da bude centralni pokretač korporativne transformacije ka dugoročnoj održivosti u EU i šire.

Pregled

Kompanije na koje utiče (primarno)	Obaveza	Očekivani vremenski period	Predložene pripreme
Dobavljači koji nisu iz EU	Obezbediti podatke (npr. sledljivost, indikatore životnog ciklusa) za izveštavanje u okviru Oblasti 3 od strane većih klijenata.	Od 2025. godine pa nadalje - vremenski okvir zavisi od veličine i obaveza njihovih klijenata u EU u vezi sa CSRD-om	Razviti kapacitet za odgovor na zahteve kupaca za podatke i biti u mogućnosti da pruži proverljive ESG informacije.
Velike kompanije sa sedištem u EU	Godišnje izveštavanje o pitanjima održivosti (ciklus finansijskog objavljivanja).	2026. (izveštavanje za fiskalnu 2025. god.)	Prilagoditi interne sisteme i prakse prikupljanja ESG podataka.
Mala i srednja preduzeća sa sedištem u EU, koja se kotiraju na berzi	Godišnje izveštavanje o pitanjima održivosti (ciklus finansijskog objavljivanja).	2027. (izveštavanje za fiskalnu 2026. god.), sa opcionim izuzećem do 2028. god.	Prilagoditi interne sisteme i prakse prikupljanja ESG podataka
Velike kompanije sa sedištem van EU sa filijalom/podružnicom u EU	Godišnje izveštavanje o pitanjima održivosti (ciklus finansijskog objavljivanja).	2029. (izveštavanje za fiskalnu 2028. god.)	Prilagoditi interne sisteme i prakse prikupljanja ESG podataka.

Alat za procenu spremnosti za održivost (SRA)

Privredna komora Srbije, u saradnji sa Švajcarskim programom za promociju uvoza (SIPPO), razvila je **Alat za procenu spremnosti za održivost**, sa ciljem da se odgovori na specifične potrebe domaće privrede. Ovaj digitalni alat omogućava detaljnu procenu trenutnog stanja srpskih kompanija u vezi sa ključnim pitanjima održivosti, posmatrano kroz tri glavne oblasti: životna sredina, društveni aspekti i korporativno upravljanje (E/S/G). Ove oblasti su zajedničke za mnoge globalne inicijative, konvencije, metodološke okvire i standarde izveštavanja o održivosti.

SRA alat dostupan je za besplatno preuzimanje na [linku](#).

Alat funkcioniše kroz tri ključna pristupa:

1. **Procena napretka ka ciljevima održivosti/ESG zasnovanim na nauci** - alat meri učinke kompanije u tri ključne dimenzije održivosti: životna sredina (E), društveni aspekti (S) i upravljanje (G).
2. **Procena usklađenosti sa 17 ciljeva održivog razvoja UN (SDGs)** - alat prati kako vaša kompanija doprinosi globalnim

ciljevima održivog razvoja, kao što su smanjenje siromaštva, ublažavanje klimatskih promena, rodna ravnopravnost i mnogi drugi.

3. **Procena uticaja na tri nefinansijska kapitala** - alat pokazuje kako vaša kompanija utiče na tri ključna nefinansijska kapitala: prirodni, ljudski i društveni kapital.

A close-up photograph of a person's hands examining a piece of clothing. The person is wearing a dark long-sleeved shirt. Their hands are touching a grey and brown plaid jacket that is hanging on a white hanger. In the background, other clothes are visible on hangers, including a brown ribbed sweater. The scene is set in what appears to be a clothing store or a closet.

Direktiva EU o dužnoj pažnji za održivo poslovanje (CSDDD)

Direktiva EU o dužnoj pažnji za održivo poslovanje (CSDDDD)

Efekat širenja kroz lanac snabdevanja

Šta je?

Direktiva o dužnoj pažnji za održivo poslovanje (CSDDDD) uvodi obavezujuće zakonske obaveze za velike kompanije iz EU i van EU da sprovode dužnu pažnju u vezi sa **ljudskim pravima i ekološkim rizicima** u celom **svom poslovanju i lancima vrednosti**. Direktiva je ključni stub strategije održivog korporativnog upravljanja EU, usmerene na podsticanje sistemskih promena u globalnim lancima snabdevanja.

Dužna pažnja je strukturiran, kontinuirani proces koji uključuje:

- Postavljanje jasnih politika o odgovornom poslovnom ponašanju;
- Identifikovanje stvarnih i potencijalnih negativnih uticaja na ljude i planetu;

- Preduzimanje mera za sprečavanje, ublažavanje ili otklanjanje ovih uticaja;
- Praćenje efikasnosti i ažuriranje praksi;
- Omogućavanje mehanizama za žalbe;
- Transparentno izveštavanje, usklađeno gde je to primenljivo sa CSRD-om.

CSDDDD je usklađen sa međunarodnim okvirima kao što su Smernice OECD-a i Vodeći principi UN o poslovanju i ljudskim pravima i primenjuje se ne samo na direktno poslovanje već i na sve partnere u lancu snabdevanja.

Direktiva o dužnoj pažnji za održivo poslovanje (CSDDDD) primenjivaće se progresivno **na osnovu veličine i prometa kompanija**, omogućavajući realnu i upravljivu primenu složenih obaveza iz

direktive. U 2027. godini primenjivaće se na kompanije sa preko 5,000 zaposlenih i prometom od 1,500 miliona evra, u 2028. godini na kompanije sa preko 3,000 zaposlenih i prometom od 900 miliona evra, a u 2029. godini na kompanije sa preko 1,000 zaposlenih i prometom od 450 miliona evra. Za kompanije van EU, direktiva se primenjuje u istim fazama, ali samo na osnovu njihovog neto prometa ostvarenog unutar EU. Kriterijum broja zaposlenih se ne primenjuje na kompanije van EU.

Na koga utiče?

Iako je CSDDD usmeren na velike kompanije koje posluju ili prodaju u EU, njegovi indirektni uticaji se već osećaju u globalnim lancima vrednosti. Od dobavljača, uključujući MSP i proizvođače van EU, sve se više očekuje da dostave proverljive informacije o uslovima rada, ekološkim rizicima i praksama nabavke. To dovodi do sve većih zahteva za dokumentacijom, zahteva za revizijom, i pritiska da se usklade sa međunarodnim standardima, čak i ako ovi dobavljači ne podležu direktno direktivi.

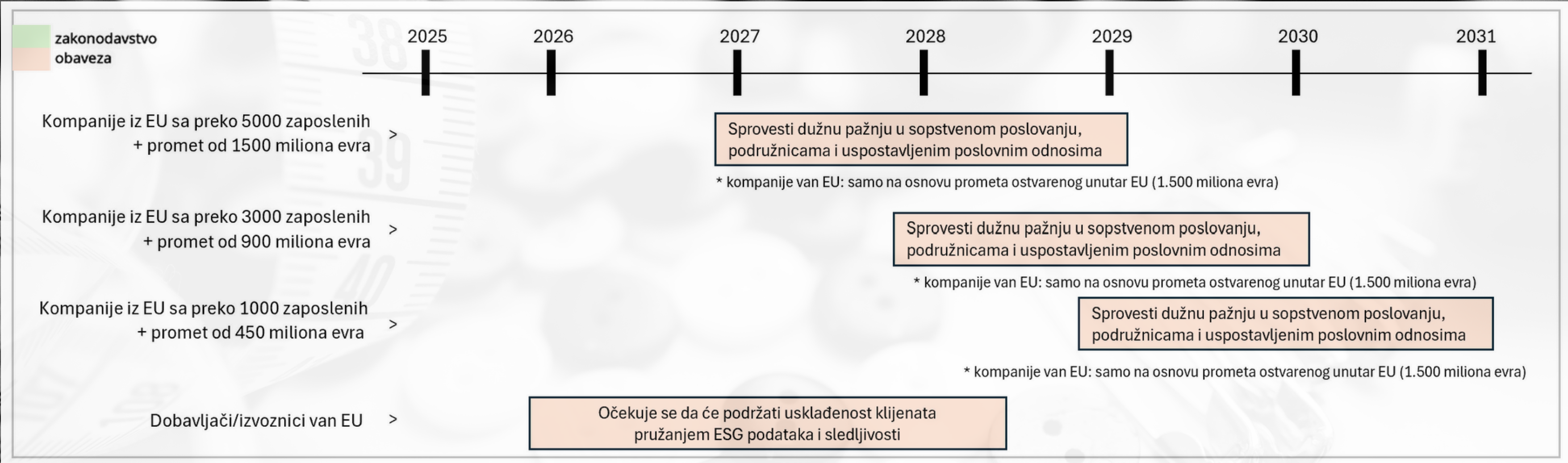
Trenutno stanje

Direktiva o dužnoj pažnji za održivo poslovanje (CSDDD) stupila je na snagu u julu 2024. godine, nakon što ju je formalno usvojio Savet EU i Parlament. Države članice imaju **dve godine da transponuju direktivu u nacionalno zakonodavstvo**. Njene obaveze će se postepeno primenjivati od 2027. godine pa nadalje, na osnovu veličine kompanije i prometa u EU.

Iako je direktiva direktno usmerena na velike kompanije koje posluju u EU, ona će imati indirektno implikacije na mala i srednja preduzeća i globalne dobavljače, od kojih se sve više očekuje da pruže **dokaze o odgovornom poslovnom ponašanju i upravljanju ESG rizicima**.

Pregled

Kompanije na koje utiče (primarno)	Obaveza	Očekivani vremenski period	Očekivane pripreme
Velike kompanije koje posluju u EU (npr. veliki brendovi odeće iz EU i van EU, uvoznici, trgovci na malo)	Sprovesti dužnu pažnju u sopstvenom poslovanju, podružnicama i uspostavljenim poslovnim odnosima.	Fazno od 2027. do 2029. godine, na osnovu profila kompanije	Integrirati dužnu pažnju u upravljanje, mapirati lanac vrednosti, uspostaviti mehanizam za žalbe, uskladiti se sa OECD/UNGP.
Dobavljači/izvoznici van EU	Očekuje se da će podržati usklađenost klijenata pružanjem ESG podataka i sledljivosti	Kontinuirano (očekivanja od strane kupaca)	Obezbediti dokaze o praksama u oblasti rada i zaštite životne sredine, osigurati sledljivost lanca snabdevanja, reagovati na revizije i izgraditi kapacitete.

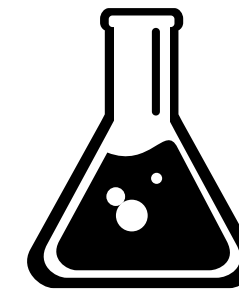

A close-up photograph of a person wearing a white hard hat and a bright orange high-visibility work jacket with reflective silver stripes. The person is looking down, and their hands are clasped in front of them. The background is a blurred industrial or construction site.

Ostali zakoni: zapaljivost,
hemikalije (REACH), radna odeća

Ostali zakoni: zapaljivost, hemikalije, radna odeća

Više od održivosti: pravne osnove za veću bezbednos i usklađenost

Pored osnovnih ekoloških propisa EU (kao što su ESPR, CSRD i EUDR), primenjuju se i drugi zakonski zahtevi, ključni za bezbednost proizvoda, pristup tržištu i prihvatanje brenda. Ove obaveze se sve više posmatraju kroz prizmu održivosti i dužne pažnje u lancu snabdevanja.

Standardi zapaljivosti

EU nema harmonizovanu regulativu za zapaljivost odeće opšte namene, ali bezbednost proizvoda treba da bude zagarantovana, u skladu sa Direktivom o opštoj bezbednosti proizvoda (GPSD). Da bi pokazali usklađenost sa GPSD, proizvođači i uvoznici mogu se pozivati na dobrovoljne standarde EU

(npr. EN 14878 za dečiju pidžamu) ili na relevantne međunarodne standarde. Na primer, neki organi za nadzor tržišta i kupci u državama članicama kao što su Holandija i Irska prihvataju rezultate ispitivanja zasnovane na standardima zapaljivosti SAD-a (npr. 16 CFR deo 1610) kao deo procene usaglašenosti.

Nasuprot tome, zahtevi koji se odnose na zapaljivost su obavezni za određene kategorije kao što su LZO i zaštitna radna odeća. Slično tome, kućni tekstil i nameštaj mogu biti predmet nacionalnih pravila protivpožarne zaštite, posebno kada se koriste u javnim zgradama ili u ugovorima.

Ovi standardi se sve više integrišu u širi napor EU za održivost proizvoda, posebno u okviru Uredbe o eko

dizajnu za održive proizvode (ESPR), koja može uvesti pragove trajnosti i bezbednosti koji indirektno utiču na usklađenost sa propisima o zapaljivosti.

Standardi zapaljivosti

Uredba REACH (EC 1907/2006) je primarni okvir EU za regulisanje hemikalija. Proizvođači i uvoznici moraju da obezbede da su hemikalije koje se koriste u proizvodima - uključujući boje, premaze i pomoćna sredstva - bezbedne i u okviru ograničenja (Aneks XVII). Pored toga, proizvodi koji sadrže supstance koje izazivaju veliku zabrinutost (SVHC) iznad 0,1% moraju biti deklarirani putem SCIP baze podataka, što podržava obaveze

informisanja potrošača i reciklera. Liste ograničenih supstanci (RSL) specifične za brend, zasnovane na REACH i dodatnim zahtevima, obično se koriste za usklađenost na nivou proizvoda.

Dopunski propisi o hemijskoj bezbednosti primenjuju se i na tekstilne proizvode. To uključuje **Uredbu o POP** (koja ograničava postojane organske zagađivače kao što su PFAS), **Uredbu o biocidnim proizvodima** (za tekstil tretiran antimikrobnim sredstvima ili sredstvima protiv insekata) i **Direktivu o bezbednosti igračaka** (primenjuje se na dečji tekstil). U određenim slučajevima, Uredba o materijalima koji dolaze u kontakt sa hranom može biti relevantna, na primer za tekstil za kuhinju ili ugostiteljstvo.

Prelazak EU ka ciklusima materijala bez toksičnih materija znači da će se REACH sve više približavati ekološkoj regulativi: bezbedan hemijski sadržaj je preduslov za cirkularnost, reciklažu i šeme proširene odgovornosti proizvođača. Proizvođačima se savetuje da usklade svoje materijale i formulacije sa principom bezbednosti i održivosti po dizajnu, jer će hemijska bezbednost sve više određivati pristup tržištu i reciklažu prema zakonima EU.

Dobrovoljni standardi upravljanja hemikalijama i zahtevi za brend - ZDHC i MRSL

Vodeći modni brendovi i radne odeće sve više zahtevaju usklađenost sa Listama supstanci ograničenih za proizvodnju (MRSL), posebno onima koje je izdao Program za nulto ispuštanje opasnih hemikalija (ZDHC). Za razliku od REACH-a, MRSL regulišu koje supstance se mogu koristiti u proizvodnim procesima, a ne samo šta završava u finalnom proizvodu.

Usklađenost sa ZDHC, MRSL se često proverava putem testiranja otpadnih voda od strane treće strane, revizije hemijskog inventara i šeme sertifikacije dobavljača (npr. ZDHC ClearStream ili OEKO-TEX® STeP). Proizvođači stoga moraju da obezbede da su procesne hemikalije prethodno odobrene ili sertifikovane prema MRSL standardima, da je dokumentacija sledljiva u celom lancu snabdevanja i da su proizvodni pogoni spremni za reviziju praksi upravljanja životnom sredinom i hemikalijama.

Nepoštovanje usklađenosti može dovesti do isključenja sa lista preferiranih dobavljača, posebno zato što obaveze dužne pažnje (po osnovu CSDDD) zahtevaju od brendova da aktivno upravljaju rizicima u svojim lancima dobavljača, uključujući hemijske rizike.

Zahtevi specifični za radnu odeću

Radna odeća i zaštitna odeća često moraju da ispunjavaju stroge tehničke i bezbednosne standarde, kao što su:

- Uredba o LZO (EU) 2016/425, koja zahteva oznaku CE i usklađenost sa standardima kao što su EN ISO 20471 (vidljivost), EN ISO 11612 (otpornost na plamen) i EN 343 (zaštita od vremenskih uslova);
- Dobrovoljni sertifikati (npr. OEKO-TEX®, GOTS), često navedeni u javnim i korporativnim nabavkama;
- Uredba REACH, posebno relevantna za radnu odeću zbog upotrebe funkcionalnih hemijskih tretmana, kao što su usporivači plamena, odbojni materijali i antimikrobne završne obrade.

Iako određene supstance mogu biti izuzete kada su neophodne za zaštitnu funkciju prema Uredbi o LZO. S obzirom na to da značajan deo radne odeće kupuju privredni subjekti iz javnog sektora, zakoni EU sve više povezuje bezbednost proizvoda i održivost sa zahtevima zelenih javnih nabavki (GPP). Za dobavljače radne odeće, ovo podrazumeva rano usklađivanje sa predstojećim kriterijumima ekodizajna (trajnost, hemijska bezbednost, reciklirani sadržaj), korišćenje DPP radi transparentnosti i sve veći naglasak na ekološkim i društvenim performansama u javnim tenderima. Očekuje se da će kupci koje finansira EU voditi, aktivno podstičući potražnju za cirkularnim i odgovornim proizvodima.

NAPOMENA: Navedeno stavlja proizvođače radne odeće na raskrnicu regulative novih proizvoda i reforme javnih nabavki, pri čemu usklađenost postaje preduslov za pristup tržištu, posebno u javnim tenderima oblikovanim kriterijumima održivosti koji su izvedeni iz ESPR-a i CSDDD-a.

Vodič za održivi marketing

Privredna komora Srbije razvila je, u saradnji sa Švajcarskim programom za promociju uvoza (SIPPO), „Vodič za održivi marketing“ – praktičan alat namenjen malim i srednjim izvoznim kompanijama.

Vodič za održivi marketing odnosi pre svega na podršku kompanijama da svoje odgovorno poslovanje i održive prakse pretoče u uverljive, transparentne i efektne marketinške poruke i da se ta komunikacija sprovodi na etičan način u skladu sa međunarodnim standardima. Poseban akcenat stavljen je na izbegavanje takozvanog *greenwashinga*, odnosno iznošenja netačnih, selektivnih ili nepotpunih, preteranih tvrdnji o proizvodu, aktivnostima kompaniji koja profiliše sebe da doprinosi ostvarenju ekoloških i društvenih praksi više nego što je to slučaj u praksi.

Vodič za održivi marketing dostupan je za besplatno preuzimanje na veb sajtu Privredne komore Srbije na [linku](#).

Zaključak

Agenda održivosti Evropske unije preoblikuje industriju tekstilnaiodeće. Regulatorni okviri kao što su ESPR, EPR, CSRD i DPP stvaraju nove standarde za dizajn proizvoda, transparentnost i odgovornost.

Kompanije koje će uspeti biće one koje usklađenost ne vide kao teret, već kao katalizator za inovacije, stvaranje vrednosti i dugoročnu otpornost.

Izvoznici iz zemalja koje nisu u EU moraju biti proaktivni da bi ostali konkurentni. Ključne preporuke:

- Pratiti predstojeće zakone EU i pripremiti se za postepeno usklađivanje;
- Ugraditi kriterijume održivosti u dizajn proizvoda, nabavku i upravljanje lancem snabdevanja;
- Sarađivati sa kupcima kako biste uskladili očekivanja u vezi sa podacima, sledljivošću i izveštavanjem;
- Koristiti ovaj Vodič kao strateški putokaz za prilagođavanje i napredovanje na regulisanom tržištu koje pokreće održivost.

Reference

ESPR

- Evropska komisija. (22. maj 2024.). Uredba o ekodizajnu za održive proizvode -vebinar za zainteresovane strane. [LINK](#)
- Savet Evropske unije. (27. maj 2024.). Zelena tranzicija: Savet daje konačno odobrenje uredbi o ekodizajnu. [LINK](#)
- Evropska komisija. (2024.). *Uredba o ekodizajnu za održive proizvode. Preuzeta 8. maja 2025.* [LINK](#)
- Evropska komisija. (30. mart 2022.). *Predlog Uredbe kojom se uspostavlja okvir za određivanje zahteva za ekodizajn održivih proizvoda (COM/2022/142 finalna verzija).* [LINK](#)
- Evropska komisija. (30. mart 2022.). *Strategija EU za održivi i cirkularni tekstil (COM/2022/141 finalna verzija).* [LINK](#)
- Evropska komisija. (16. april 2025). *Plan rada za ekodizajn za održive proizvode i energetska označavanje 2025-2030.* [LINK](#)
- Evropska komisija, Generalni direktorat za životnu sredinu. (mart 2024). *Uredba o ekodizajnu za održive proizvode - Uvodni slajdovi o implementaciji.* [LINK](#)

Zeleni dogovor

- Evropska komisija. (2019). *Evropski Zeleni dogovor (COM/2019/640 finalna verzija).* [LINK](#)
- Evropska komisija. (2022.). *Strategija EU za održivi i cirkularni tekstil.* [LINK](#)
- Evropska komisija. (2022.). *Predlog uredbe o ekodizajnu za održive proizvode (COM/2022/142 final).* [LINK](#)
- Evropska komisija. (2021.). *Direktiva o izveštavanju o korporativnoj održivosti (CSRD).* [LINK](#)
- Evropska komisija. (25. jul 2024.). *Direktiva EU o dužnoj pažnji za održivo poslovanje.* [LINK](#)

Digitalni pasoš proizvoda

- Evropska komisija. (2022.). Predlog uredbe kojom se uspostavlja okvir za utvrđivanje zahteva za ekodizajn održivih proizvoda i stavlja van snage Direktiva 2009/125/EC (COM/2022/142 final). [LINK](#)
- Evropska komisija. (2024.). *Uredba o ekodizajnu za održive proizvode: Pasoš proizvoda i digitalizacija*. [LINK](#)
- Evropska komisija. (12. jun 2023.). *Digitalni pasoš proizvoda: Pripremni rad i predstojeći zahtev za standardizaciju - webinar*. Generalni direktorat za unutrašnje tržište, industriju, preduzetništvo i MSP (DG GROW). [LINK](#)
- Evropska komisija. (n.d.). *Sprovođenje Uredbe o ekodizajnu za održive proizvode*. Generalni direktorat za životnu sredinu. [LINK](#)
- Istraživačka služba Evropskog parlamenta. (2024.). *Digitalni pasoš proizvoda u tekstilnom sektoru* (Studija br. PE 757.808). [LINK](#)
- Evropska komisija, Generalni direktorat za životnu sredinu. (mart, 2024.). *Uredba o ekodizajnu za održive proizvode - Uvodni slajdovi o implementaciji*. [LINK](#)
- Evropska unija. (2024.). *Uredba (EU) 2024/1781 o uspostavljanju okvira za određivanje zahteva za ekodizajn*. [LINK](#)
- CIRPASS konzorcijum (2023.). *Pregled strukture sistema digitalnog pasoša proizvoda*. [LINK](#)

CSRD

- Evropska komisija. (2023). Direktiva o izveštavanju o korporativnoj održivosti (CSRD). [LINK](#)
- EFRAG. (n.d.). *ESRS platforma za pitanja i odgovore*. Evropska savetodavna grupa za finansijsko izveštavanje. [LINK](#)
- Evropska unija. (2022). *Direktiva (EU) 2022/2464 Evropskog parlamenta i Saveta od 14. decembra 2022. godine kojom se menja Uredba (EU) br. 537/2014, Direktiva 2004/109/EZ, Direktiva 2006/43/EZ i Direktiva 2013/34/EU, u vezi sa izveštavanjem o korporativnoj održivosti*. Službeni list Evropske unije, L322/15. [LINK](#)
- ESMA. (2024). *Izjava o prioritetima sprovođenja i nadzoru objavljivanja informacija o održivosti u okviru CSRD-a*. Evropska agencija za hartije od vrednosti i tržišta. [LINK](#)
- *Protokol o gasovima sa efektom staklene bašte*. (2023). Tehničke smernice za izračunavanje emisija iz oblasti 1, 2 i 3. Institut za svetske resurse i Svetski poslovnisavet za održivi razvoj. [LINK](#)
- FashionNetwork.com. (7. maj 2025). *EU odobrava novi sistem ekološkog bodovanja za modne brendove*. [LINK](#)
- Tehnički sekretarijat PEF-a za odeću i obuću. (2025). *PEFCR za odeću i obuću*. [LINK](#)
- PwC. (n.d.). *Politike radne snage u celom lancu vrednosti*. [LINK](#)
- Svetski poslovnisavet za održivi razvoj. (n.d.). *CSRD i cirkularna ekonomija: Vođenje kroz izveštavanje o održivosti*. [LINK](#)

EUDR

- Evropski parlament i Savet. (2023). Uredba (EU) 2023/1115 Evropskog parlamenta i Saveta od 31. maja 2023. o stavljanju na raspolaganje na tržište Unije i izvozu iz Unije određenih roba i proizvoda povezanih sa deforestacijom i degradacijom šuma i stavljanju van snage Uredbe (EU) br. 995/2010. Službeni list Evropske unije, L150, 206–247. [LINK](#)
- Evropska komisija. (2023). *Uredba o proizvodima koji ne dovode do deforestacije*. Generalni direktorat za životnu sredinu. [LINK](#)
- Evropska komisija. (22. decembar 2023). *Često postavljana pitanja -Uredba o deforestaciji*. Generalni direktorat za životnu sredinu. [LINK](#)
- Evropska komisija. (6. decembar 2024). *Pokrenut je informacioni sistem EU o regulativi o deforestaciji*. Generalni direktorat za životnu sredinu. [LINK](#)
- Centar za promociju uvoza (CBI). (16. april 2024). *Kako koristiti digitalne alate za ispunjavanje zahteva EUDR*. CBI Ministarstvo spoljnih poslova. [LINK](#)
- Rojters. (3. decembar 2024). EU se slaže sa odlaganjem zakona o deforestaciji, odbacuje izmene. [LINK](#)
- ATIBT (Međunarodno tehničko udruženje za tropsko drvo). (19. decembar 2024). EUDR: Jednogodišnje odlaganje i analiza često postavljanih pitanja. [LINK](#)

PEF

- Evropska komisija. (2021). *Metoda ekološkog otiska proizvoda (PEF)*. [LINK](#)
- Zajednički istraživački centar (JRC). (2021). *Metoda ekološkog otiska proizvoda (PEF). Verzija 3.0*. [LINK](#)
- Evropska komisija. (2021). *Preporuka Komisije (EU) 2021/2279 od 15. decembra 2021. o korišćenju metoda ekološkog otiska*. [LINK](#)
- Tehnički sekretarijat PEF-a za odeću i obuću. (2025). *PEFCR za odeću i obuću, verzija 3.1*. [LINK](#)
- Evropska komisija. (2022). *Predlog uredbe o potkrepljivanju ekoloških tvrdnji korišćenjem PEF metode (Direktiva o zelenim tvrdnjama)*. [LINK](#)
- Evropska komisija. (2024). *Uredba o ekodizajnu za održive proizvode*. [LINK](#)
- Evropska komisija. (2024). *Digitalni pasoš proizvoda EU: Unapređenje transparentnosti i održivosti*. [LINK](#)
- Texfash. (7. maj 2025). *Evropska komisija odobrava PEF pravila za tekstil i odeću*. [LINK](#)
- FashionNetwork.com. (7. maj 2025). *EU odobrava novi sistem ekološkog bodovanja za modne brendove*. [LINK](#)
- Tehnički sekretarijat PEF-a za odeću i obuću. (2025). *PEFCR za odeću i obuću*. [LINK](#)

EPR

Nivo politike

- Okvirna direktiva o otpadu (Direktiva 2008/98/EC). [LINK](#)
- Direktiva (EU) 2018/851 Evropskog parlamenta i Saveta od 30. maja 2018. godine kojom se menja Direktiva 2008/98/EZ o otpadu, član 8a(4)(b). *Službeni list Evropske unije, L 150, 109–140.* [LINK](#)

Strategije i akcioni planovi

- Holandska agencija za preduzetništvo. (april 2025.). Holandska cirkularna tekstilna industrija: Vreme je za cirkularnost. [LINK](#)
- Rijksdienst voor Ondernemend Holandija. (2024.). *Upravljanje otpadom kao katalizator cirkularne ekonomije.* Brendiranje Holandije. [LINK](#)

Praktični vodiči i okviri

- OECD. (2016.). Produžena odgovornost proizvođača: Ažurirane smernice za efikasno upravljanje otpadom. OECD Izdanje. [LINK](#)
- Program Ujedinjenih nacija za životnu sredinu. (2022.). *Integrisanje produžene odgovornosti proizvođača u pregovore o međunarodnom pravno obavezujućem instrumentu o zagađenju plastikom.* [LINK](#)
- Compliance & Risks. (2023.). Razvoj i potencijal produžene odgovornosti proizvođača za tekstil. [LINK](#)

Ažuriranja specifična za određenu zemlju

- MOHU. (n.d.). EPR sistem u Mađarskoj. [LINK](#)
- Go4Recycling. (2024.). *Novi EPR zahtevi za tekstil u Letoniji od jula 2024.* [LINK](#)

CSDDD

- Evropski parlament i Savet Evropske unije. (2024). Direktiva (EU) 2024/1760 od 13. juna 2024. o dužnoj pažnji za održivo poslovanje i o izmeni Direktive (EU) 2019/1937 i Uredbe (EU) 2023/2859. Službeni list Evropske unije, L 2024/1760. [LINK](#)
- OECD (2018). *Smernice OECD-a za dužnu pažnju u vezi sa odgovornim poslovnim ponašanjem*. [LINK](#)
- Savet Ujedinjenih nacija za ljudska prava. (2011). *Vodeći principi o poslovanju i ljudskim pravima: Sprovođenje okvira Ujedinjenih nacija „Zaštita, poštovanje i pravni lek“*. [LINK](#)
- Evropska koalicija za korporativnu pravdu. (24. maj 2024). *Pregled Direktive o dužnoj pažnji za održivo poslovanje: Unapređenje korporativne odgovornosti*. [LINK](#)
- Evropska komisija. (23. februar 2022). *Predlog direktive o dužnoj pažnji za održivo poslovanje i izmena Direktive (EU) 2019/1937*. COM(2022) 71 finalna verzija. [LINK](#)
- Evropska komisija. (n.d.). *Dužna pažnja za održivo poslovanje*. [LINK](#)
- PwC. (n.d.). *Politike radne snage u celom lancu vrednosti*. [LINK](#)

Zapaljivost

- Evropska komisija. (n.d.). *Direktiva o opštoj bezbednosti proizvoda (2001/95/EZ)*. [LINK](#)
- NEN. (2007). EN 14878:2007 - *Tekstil - Ponašanje dečje pidžame pri gorenju*.
- ASTM International. (2008). *Standard za zapaljivost odevnog tekstila (16 CFR deo 1610)*.

Radna odeća

- Evropska komisija. (2016). *Uredba (EU) 2016/425 o ličnoj zaštitnoj opremi (LZO)*. [LINK](#)
- Evropska komisija. (n.d.). *Kriterijumi za zelene javne nabavke (GPP) za tekstil*. [LINK](#)
- Evropska agencija za hemikalije (ECHA). (n.d.). *Izuzeća REACH-a - član 2(6)(c)*. [LINK](#)

Usklađenost sa hemijskim propisima

- Evropska agencija za hemikalije (ECHA). (n.d.). Uredba REACH (EZ br. 1907/2006). [LINK](#)
- Evropska agencija za hemikalije (ECHA). (n.d.). *Smernice za bazu podataka SCIP*. [LINK](#)
- Evropska komisija (2019). *Uredba o postojanim organskim zagađivačima (POP)*. [LINK](#)
- Evropska komisija (2020). *Strategija hemikalija za održivost - ka životnoj sredini bez toksičnih materija*. [LINK](#)
- Evropska komisija. (n.d.). *Uredba o biocidnim proizvodima (EU br. 528/2012)*. [LINK](#)
- Nulta ispuštanja opasnih hemikalija (ZDHC). (2022). *ZDHC Lista supstanci ograničenih za proizvodnju (MRSL) Verzija 3.0*. [LINK](#)
- Evropska komisija. (2022). *Predlog direktive o dužnoj pažnjizi održivo poslovanje (CSDDD)*. [LINK](#)

Odricanje od odgovornosti

Ovaj Vodič je namenjen u opšte informativne svrhe i ne predstavlja pravni savet. Iako je sadržaj zasnovan na zvaničnom zakonodavstvu EU i pouzdanim javnim izvorima, izdavač ne daje nikakve izjave ili garancije u pogledu tačnosti, potpunosti ili trenutne validnosti datih informacija. Ne preuzima se odgovornost za bilo kakve greške, propuste ili tumačenja.

Čitaocima se strogo preporučuje da konsultuju zvanične pravne tekstove i/ili kvalifikovane pravne savetnike za savete prilagođene njihovim specifičnim obavezama usklađenosti.

Sadržaj je razvijen u saradnji sa Q&A Quality Assistance, kompanijom koja je registrovana u Holandiji. Materijal odražava nezavisnu analizu i tumačenje regulatornih dokumenata i javnih informacija, i ne predstavlja zvanični stav bilo koje

institucije EU.

Vizuelni materijali uključeni u ovaj Vodič su kreirani posebno za ekskluzivnu upotrebu od strane autora. Na njih ne postoje zahtevi trećih lica za autorska prava.

Odabrani vizuelni elementi potiču od Evropske komisije. Koriste se pod uslovima licence EU za otvorene podatke, uz odgovarajuće navođenje izvora. Svaka sličnost sa zvaničnim simbolima, žigovima ili institucionalnim brendiranjem je isključivo ilustrativna i ne podrazumeva odobravanje Evropske unije ili bilo koje njene institucije.

Autor: Kris Koeleman, SIPPO konsultant

Fotografije: Canva, Unsplash

Septembar 2025, Beograd

PRIVREDNA KOMORA SRBIJE

Udruženje za industriju tekstila,
odeće, kože i obuće

Resavska 15.

11000 Beograd

tekstilikoza@pks.rs

www.pks.rs